

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN
ADAYLARININ ÖZNEL İYİ OLUŞLARI İLE
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK
EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Melahat Aylın ATASEVER

Zonguldak 2025

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN
ADAYLARININ ÖZNEL İYİ OLUŞLARI İLE
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK
EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Hazırlayan

Melahat Aylin ATASEVER

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cevat EKER

Zonguldak 2025

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Melahat Aylin ATASEVER

25.06.2025

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında 235282104006 numaralı Melahat Aylın ATASEVER'in hazırladığı “**İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 19/06/2025 Perşembe günü saat 13:30'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY ÇOKLUĞUYLA / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Doç. Dr. Murat İNCE
Başkan

Doç. Dr. Cevat EKER
(Tez Danışmanı)
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Özgür Murat ÇOLAKOĞLU
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20...

Prof. Dr. Yücel NAMAL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Tez Yazarı	: Melahat Aylin ATASEVER
Tez Danışmanı	: Doç.Dr. Cevat EKER
Türü, Yılı	: Yüksek Lisans, 2025
Sayfa Adedi	: 81

Bu araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik eğilimleri cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından karşılaştırılmıştır. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma bir ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırma araştırmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 akademik yılı içerisinde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, İlköğretim Matematik Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 154 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgiler Formu”, “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırma deseni için non-parametrik testlerden olan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Ayrıca ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile öğretmenlik eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Spearman Rank korelasyon katsayısına bakılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı, öğretmenlik eğilimi düzeylerinde cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu ancak mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik

eğilimleri arasında istatistiksel anlamda düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Mesleği, Öznel İyi Oluş, Öğretmenlik Eğilimi

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Curriculum and Instruction

Thesis Title : Investigating the Relationship Between Elementary Mathematics Teacher Candidates' Subjective Well-Being and Their Dispositions Towards Teaching Profession

Thesis Author : Melahat Aylin ATASEVER

Thesis Adviser : Assoc. Prof. Dr. Cevat EKER

Type, Year : MSc Thesis, 2025

Number of Pages : 81

In this study, it was aimed to examine the relationship between pre-service elementary mathematics teachers' subjective well-being levels and their dispositions towards teaching profession. In line with this general purpose, the subjective well-being and teaching dispositions of pre-service elementary mathematics teachers were compared in terms of gender, grade level, type of high school graduated from, mother's education level and father's education level variables. This research, which examines the relationship between elementary mathematics teacher candidates' subjective well-being and their dispositions towards teaching profession, is a correlational survey and causal comparison research. The study group of the research consisted of 154 pre-service teachers studying at Zonguldak Bülent Ecevit University Ereğli Faculty of Education, Department of Mathematics and Science Education, Elementary Mathematics Education undergraduate program in the academic year 2024-2025. ‘Personal Information Form’, ‘Subjective Well-Being Scale’ and ‘Teaching Disposition Scale’ were used as data collection tools. Frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation were used to analyze the data. Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests, which are non-parametric tests, were used for the causal comparison design. In addition, Spearman Rank correlation coefficient was used to determine the relationship between subjective well-being levels of pre-service elementary mathematics teachers and their teaching dispositions. As a result of the research, it was seen that there was no significant difference in the subjective well-being levels of pre-service elementary mathematics teachers according to the variables of gender, grade level, type of high school graduated from, mother's education status and father's education status, while there was a significant difference in their teaching disposition levels according to the variables of gender and class level, but there was no significant difference

according to the variables of type of high school graduated from, mother's education status and father's education status. It was concluded that there was a statistically low level positive relationship between subjective well-being and teaching dispositions of pre-service elementary mathematics teachers.

Keywords: Teaching Profession, Subjective Well-Being, Teaching Disposition

ÖN SÖZ

Bu araştırma ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Akademik yolculuğumda bir dönüm noktası olan yüksek lisans sürecine adım atmamda en büyük ilham ve destek kaynağım olan, hayatıma değer katan, bilgeliğiyle yalnızca bir akademik rehber değil, aynı zamanda yol gösterici bir ışık olan, tez sürecimdeki sabrı, bilgisi ve kıymetli katkılarıyla çalışmamın şekillenmesine büyük emek veren, birlikte çalışmaktan gurur duyduğum değerli danışmanım Doç. Dr. Cevat EKER'e derin şükranlarımı sunuyorum.

Tez sürecim boyunca değerli katkıları ile çalışmamın bilimsel yönünü güçlendiren, motivasyon ve yapıcı yönlendirmeleriyle karşılaştığım zorluklarda sergiledikleri anlayış ve teşvik edici tutumlarıyla çalışmamın tamamlanmasında desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Özgür Murat ÇOLAKOĞLU'na, Doç. Dr. Murat İNCE'ye ve Doç. Dr. Mustafa AKINCI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Varlığı ile her zaman yolumu aydınlatan, dualarıyla beni ayakta tutan ve koşulsuz sevgisiyle en zor anlarımda bile dayanağım olan canım annem Sabahat ATASEVER'e minnetlerimi sunarım. Varlıkları ile hayatıma renk katan, bana enerji ve güç veren ablam Pelin'e, kardeşim Murat'a ve kıymetli yeğenlerim Ata ve Atlas Gökhan'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

*6 Şubat depreminde kaybettiğim, kıymetli, sevgili dayım
Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR'e...*

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER.....	3
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.7. Tanımlar.....	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Öğretmenlik Mesleği	7
2.2. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim.....	10
2.3. Öznel İyi Oluş.....	10
2.3.1. Öznel İyi Oluşa Etkisi Olan Faktörler	14
2.3.1.1. Cinsiyet	14
2.3.1.2. Eğitim.....	15
2.3.1.3. Gelir	16
2.3.1.4. Evlilik ve Sosyal İlişkiler.....	17
2.3.1.5. Kültür	18
2.3.2. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar	19
2.3.2.1. Erek (Amaç) Kuramı	19
2.3.2.2. Etkinlik Kuramı	20
2.3.2.3. Çok Yönlü Uyuşmazlık Kuramı	22
2.3.2.4. Uyum Kuramı	23
2.3.2.5. Aşağıdan Yukarı ve Yukarıdan Aşağı Kuramları	24
2.4. Öğretmen Öznel İyi Oluşu.....	26
2.5. Konu ile İlgili Araştırmalar	27
2.5.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	27
2.5.2. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	31
2.5.3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	35
2.5.4. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	39

3. ANKET ANALİZİ	43
3.1. Örneklem Seçimi	43
3.1.1. Araştırma Modeli	43
3.1.2. Çalışma Grubu	43
3.1.3. Veri Toplama Araçları	45
3.1.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	45
3.1.3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği	45
3.1.3.3. Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği.....	46
3.1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	46
3.2. Anket Bulguları	47
3.2.1. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşlarına İlişkin Bulgular	47
3.2.2. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	48
3.2.3. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerine İlişkin Bulgular	51
3.2.4. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	52
3.2.5. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	58
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	68
Ek 1: Kişisel Bilgiler Formu	76
Ek 2: Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ).....	77
Ek 3: Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği (ÖEÖ)	78
Ek 4: Ölçeklerin Kullanım İzinleri	79
Ek 5: Etik Kurul Kararı.....	80
ÖZ GEÇMİŞ.....	81

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	44
Tablo 3.2: Puan Dağılımlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları.....	47
Tablo 3.3: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	48
Tablo 3.4: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	48
Tablo 3.5: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması	49
Tablo 3.6: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 3.7: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	50
Tablo 3.8: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	51
Tablo 3.9: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerine İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 3.10: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ...	53
Tablo 3.11: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması	54
Tablo 3.12: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Karşılaştırılması	55
Tablo 3.13: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	56
Tablo 3.14: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	57
Tablo 3.15: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişki.....	58

KISALTMALAR LİSTESİ

- MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
METK : Milli Eğitim Temel Kanunu
ÖEÖ : Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği
ÖİO : Özel İyi Oluş
ÖİÖÖ : Özel İyi Oluş Ölçeği

GİRİŞ

İnsan, öğrenme sürecinin farkında olarak bilgi edinme ve öz benliğini keşfetme yolculuğuna çıkar. Bilgi birikimi arttıkça, bireyin kendini daha iyi anlaması ve bu doğrultuda gelişerek erdem sahibi olması mümkün olur. Tarih boyunca insanoğlu, bilgiye erişim kaynaklarını büyük bir değerle ele almış ve bu doğrultuda öğretmenlik mesleği özel bir önem kazanmıştır. Öğretmenlik, yalnızca bilginin aktarılmasıyla sınırlı kalmayıp, bireylerin değer yargılarının şekillenmesine, karakter gelişimine ve toplumsal bilincin oluşturulmasına da katkı sağlamıştır. Bu nedenle, çağdaş eğitim yaklaşımı öğretmenlerin akademik bilgileri aktarmanın ötesinde, yüksek düzeyde duygusal, sosyal ve kişisel yeterliliklere sahip olmalarını da gerekli kılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017, s. 3).

Öğretmenlik, insanlık tarihi boyunca toplumların temel değerlerini gelecek kuşaklara aktaran ve bilgi ile öğrenen bireyler arasında köprü görevi gören saygın mesleklerden biri olmuştur (MEB, 2017). Geleneksel toplumlarda bilgelik ve ahlaki rehberlik ile özdeşleşen öğretmenler, zamanla bilimsel bilginin yayılmasını sağlayan, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve bireysel gelişimi destekleyen önemli bir role evrilmiştir (MEB, 2017). Günümüzde eğitim anlayışı, öğretmenlerin yalnızca bilgi aktaran kişiler olmaktan çıkıp, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve değişen ihtiyaçlarını gözeten, eğitimdeki yeni yaklaşımlara uyum sağlayan rehberler olmasını gerektirmektedir. Bu durum, öğretmenlerin güçlü iletişim becerilerine sahip olmalarını, eğitim süreçlerini etkin şekilde planlamalarını ve alanlarına dair derin bir entelektüel birikim edinmelerini zorunlu kılmaktadır (MEB, 2017). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının sahip olmaları beklenen niteliklerin gelişimi, öznel iyi oluş düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri ile doğrudan ilişkilidir. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamından duyduğu memnuniyeti, olumlu duyguların sıklığını ve olumsuz duyguların görece azlığını içeren bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Diener, 1984, s. 543; Diener & Ryan, 2009, s. 394). Bireyin kendi yaşamını genel değerlendirme sürecine tabi tutmasıyla oluşan öznel iyi oluş yalnızca kişisel mutluluğu değil aynı zamanda iş performansı, sosyal ilişkilerdeki başarı ve genel yaşam doyumunu gibi alanları da etkileyen kritik bir bileşendir (Diener & Ryan, 2009). Yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip bireylerin, üretkenlikleri, yaratıcılıkları ve problem çözme becerileri açısından daha

başarılı oldukları belirlenmiştir (Lyubomirsky, King & Diener, 2005, s. 804). Bireyin öznel iyi oluş düzeyi, öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerini önemli ölçüde etkileyebilir. Öğretmenlik mesleğine duyulan eğilim, öğretmen adaylarının öğrenme süreçlerine, öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve mesleki gelişime yönelik tutumlarını içermektedir (Martin & Mulvihill, 2017). Bu eğilimi güçlü olan öğretmen adayları, tüm öğrencilerin öğrenme kapasitesine sahip olduğuna inanır; sabırlı, anlayışlı ve destekleyici bir sınıf ortamı oluşturma konusunda yüksek motivasyon gösterir.

Öğrencinin bireysel farklılıklarına saygı duyan, öğrenmeyi destekleyen ve yeniliklere açık bir öğretmen profili çağdaş eğitimin vazgeçilmez unsurlarındandır (Allen, 2003). Eğitim ortamında öğrenciyle sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilen öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir (MEB, 2017, s. 4). Özellikle öğretmenlik mesleğinin doğasında yer alan sabır, empati, esneklik ve sürekli öğrenmeye açıklık gibi niteliklerin, öğretmen adaylarının mesleki eğilimleri ve psikolojik iyi oluşları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Özdemir, Yalın & Sezgin, 2004). Öğretmen adaylarının mesleki süreçlerinde karşılaşılabilecekleri stres, tükenmişlik ve mesleki doyumsuzluk gibi olumsuz durumların önlenmesi, büyük ölçüde onların öznel iyi oluş düzeylerinin desteklenmesiyle mümkündür (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 56). Bu bağlamda öğretmen adaylarının hem akademik hem de duygusal ve psikolojik açıdan desteklenmesi gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri, eğitim süreçlerinin kalitesini doğrudan etkileyen önemli faktörlerdir. Özellikle matematik dersi gibi bilişsel düzeyi yüksek bir dersin etkili öğretimi, öğretmenin yalnızca alan bilgisine değil, aynı zamanda öznel iyi oluş özelliklerine ve mesleki motivasyonuna bağlıdır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi eğitim sistemine nitelikli öğretmenler kazandırma açısından önemli veriler sunabilir.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma ayrıca öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerini; cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemeyi de amaçlamaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi ‘İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasında ne düzeyde bir ilişki vardır?’ şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ne düzeydedir?
2. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları;
  - Cinsiyet,
  - Sınıf düzeyi,
  - Mezun olunan lise türü,
  - Anne eğitim durumu,
  - Baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri ne düzeydedir?
4. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri;
  - Cinsiyet,
  - Sınıf düzeyi,
  - Mezun olunan lise türü
  - Anne eğitim durumu,
  - Baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Öğretmenler, bireylerin potansiyellerini açığa çıkarmada ve toplumların ilerlemesinde kilit bir rol oynar. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerinin yanı sıra öznel iyi oluş düzeyleri de mesleki performansları ve eğitim çıktılarını doğrudan etkilemektedir. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile birlikte öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri, sınıf içi tutumlarını, öğrenciye yaklaşım tarzlarını ve öğretim sürecindeki davranışlarını belirleyen önemli bir değişkendir. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamdan duyduğu memnuniyet ile olumlu ve olumsuz duyguların dengesine dayalı olarak tanımlanmakta ve bireyin psikolojik, sosyal ve fiziksel işlevselliği ile yakından ilişkilendirilmektedir. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri, mesleki tükenmişlik, stres yönetimi, öğrenciyle kurdukları ilişkiler ve mesleğe yönelik tutumlarını etkileyen önemli bir faktördür. Öznel iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin, iş yaşamında daha üretken, yaratıcı ve iş birliğine açık oldukları, aynı zamanda olumlu bir sınıf atmosferi oluşturma konusunda daha başarılı oldukları görülmüştür. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri, meslektaşlarıyla ve öğrencileriyle kuracakları

ilişkileri şekillendirmekte ve eğitim ortamındaki etik ile mesleki davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri güçlü olan bireylerin, çocukların öğrenme potansiyeline daha fazla inandıkları, daha sabırlı, anlayışlı ve ön yargılardan arınmış bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Alanyazında, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının sadece bilişsel yeterliklerinin değil, duygusal ve sosyal yeterliklerinin de desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleriyle olan ilişkisini incelemek, öğretmen adaylarının profesyonel kimlik gelişimini bütüncül bir şekilde değerlendirmek adına önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, bireysel gelişimi destekleme ve öğretmenlik mesleğinin niteliğini artırma bakımından büyük önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan ilköğretim matematik öğretmeni adaylarının araştırmaya gönüllü katıldıkları ve uygulanan ölçme araçlarına içten ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2024-2025 akademik yılı güz döneminde ilköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğrencileri ve uygulanan ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Araştırma sürecinde ele alınan kavramların tanımları aşağıda verilmiştir:

Öğretmen Adayı

Öğretmenlik mesleğine yönelik eğitim alan ve bu mesleğe hazırlanan bireydir.

Öznel İyi Oluş

Kişinin yaşamdan aldığı tatmini ve psikolojik dengesini korumasını temel alan bir iyi olma hali olarak tanımlanmaktadır.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim

Bireyin öğretmenlik mesleğine yönelik ilgisini, istekliliğini ve olumlu tutumunu ifade eden bir eğilimdir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Öğretmenlik Mesleği

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanoğlu sahip olduğu bilgi, beceri, deneyim ve birikimleri gelecek kuşağa aktarma öğrenme-öğretme gayreti içerisinde olmuştur. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlik mesleğinin dünyanın en eski mesleklerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. İlk dönemler kabile önderleri ve aile büyükleri aracılığı ile yürütülen bu görev ve sorumluluk insanlığın gelişmesi ilerlemesi aktarılacak bilginin çoğalması ile birlikte bu görevin belirli bir çatı altında bilginin uzman kişilerce verilmesini gerek ve şart kılmıştır. Böylelikle öğretmenlik mesleği ortaya çıkmış, toplumlar okullaşma sürecine doğru ilerlemiştir (Oktay, 1991, s. 187).

Eğitim sisteminin temel taşlarından biri olan öğretmen, öğrenme sürecini yönlendiren, geliştiren ve uygulayan önemli bir role sahiptir. Toplumların ilerlemesi, bireylerin yaşama hazırlanması ve kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması sürecinde öğretmenler büyük bir sorumluluk üstlenir. Tarih boyunca öğretmenlik, bilgiyi arayan bireyler ile bilgi kaynakları arasında köprü görevi görmüş; aynı zamanda toplumsal değerlerin aktarılmasında kritik bir rol oynayarak büyük bir saygınlık kazanmıştır. Bu bağlamda, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." sözü, öğretmenlerin toplumun şekillenmesindeki önemini vurgulamaktadır (Eskicumalı, 2005, s. 10).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi, öğretmenliği eğitim ve yönetim alanlarında özel uzmanlık gerektiren bir meslek olarak tanımlamaktadır. Öğretmenlerin, görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda yerine getirmesi beklenmektedir. Bu mesleğe hazırlık süreci; geniş kapsamlı bir genel kültür birikimi, alanına özgü eğitim ve öğretmenlik meslek bilgisi edinilerek sağlanmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, öğretmenlik mesleği belirli bilgi, beceri ve yeterlilikleri gerektiren profesyonel bir alan olarak kabul edilmektedir (METK, 1973, s. 5109).

İnsanlık tarihinin her aşamasında olan öğretmenliğe dünyaya iz bırakan düşünürler özel birtakım değerler atfetmişlerdir. Eflatun yeryüzünde barışı sağlayabilecek insanların öğretmenler olduğunu, Diyojen öğretmenlikten daha

şerefli bir meslek tanımadığını, Farabi erdemli toplum oluşturmanın yolunun eğitimden geçtiğini, İbni Sina eğitim ve öğretimin bir uzmanlık alanı olduğunu ve herkesin eğitimci olamayacağını ifade etmişlerdir. Öğretmenlik mesleğine dair söylenmiş özdeyişler tarih boyunca öğretmenliğe toplumsal hayatta verilen önem ve değeri açıkça göstermektedir (MEB, 2017, s.7).

Günümüzde eğitim alanındaki değişen gereksinimler, öğretmenlik mesleğine yönelik yeni anlamlar ve sorumluluklar yüklemekte; öğrencilerin bireysel farklılıkları ve gelişen eğitim yaklaşımları doğrultusunda öğretmenin görevleri yeniden şekillenmektedir. Eğitimde gerçekleştirilen her dönüşüm, öğretmenler aracılığıyla uygulamaya konularak anlam kazanmakta ve eğitim sürecinin niteliğine en önemli katkıyı sağlayan unsur olarak öğretmen öne çıkmaktadır (MEB, 2017, s. 1-4). Bu bağlamda öğretmen çağın değişen ihtiyaçlarına cevap verebilen, hızla gelişen bilim ve teknolojik gelişmelere ayak uyduran, yeniliklere açık olan niteliklerde olmalıdır. Öğretmenin sahip olması gereken temel özelliklerden biri de bilmek ve öğretmektir. Öğretmen konuyu iyi bilmeli, bilgileri öğrencilerine en uygun yöntem ve tekniklerle aktarmalıdır (Oktay, 1991). Öğretmenlerin sadece bir konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları yeterli değildir. Konuyu nasıl öğretecekleri konusunda da bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Allen, 2003). Bu bağlamda karşısındaki öğrencilerin ihtiyaç ve bireysel farklılıklarına göre bilgiyi en uygun şekilde aktaracak olan öğretmendir.

Dünün geleneksel eğitiminde öğretmenin sınıfın mutlak otoritesi, tek yönlü bilgiyi öğrenciye aktaran, öğrenciler için kültürün yansıtıcısı olan, konu merkezli anlayışı ile öğretmen merkezli bir rolü var iken günümüz modern ve çağdaş eğitim anlayışı öğrenciyi merkeze alan bilgiyi doğrudan almak yerine sorgulayan cevap arayan ve yaratan bir kuşak yetişmesini amaçlar niteliktedir (Oktay, 1991). Öğretmen, geleneksel eğitim anlayışında eğitimin sarsılmaz otoritesi ve bilgiyi aktaran öğretici rolünderken; modern eğitim anlayışında eğitimin merkezine öğrenciyi alan öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesini sağlayan bilgiyi aktarmak yerine kılavuzluk eden bir rol edinmiştir (Gutek, 2006).

Öğretmenlerden kendisini çağın gerekliliklerine ve eğitimsel beklentilere uygun olarak sürekli geliştirmeleri beklenmektedir. Güncel olanı takip eden yeniliğe açık olmaları gerekmektedir (Özdemir, Yalın & Sezgin, 2004). Bu

bağlamda Öğretmenlik mesleğinin çeşitli eğilimlere sahip olması aşıkardır. Mesleki eğilimler, öğretmenlerin öğretim sürecinde ortaya çıkan eylemlerinde kendisini gösteren beceri, zihin ve karakter nitelikleri olarak tanımlanabilmektedir. Öğretmen adaylarının mesleki eğilimleri noktasında öne çıkan bir örnek olarak, tüm çocukları öğrenme yeteneğine sahip olarak görme eğilimidir. Bu eğilim çocukların öğrenmesini desteklemek için gösterdikleri ısrarlı çabalarda da kendisini gösterebilmektedir. Bir kişinin kendi öz doğasında var olan zihin ve karakter nitelikleri eğilimin göstergeleridir. Öğretmenlik mesleğinin de doğasına bakıldığında, bir öğretmen adayının etkili bir öğretmen olmak için sahip olacağı eğilimlerin önemi büyük olacaktır. Öğretmenlik mesleğinin de doğasına bakıldığında, bir öğretmen adayının etkili bir öğretmen olması için sahip olacağı özelliklere bakıldığında eğilimlerin (mesleğe yönelik tutumu, motivasyonu, öz yeterlik algısı, sorumluluk bilinci, idealizmi vb.) önemi büyük olacaktır. Bu bağlamda eğilimleri düşünüldüğünde, öğretmen adaylarından başkalarına ve onların sahip olduğu fikirlere saygılı olan, tüm çocukların öğreneceği inancından olan, düşünceli sabırlı ve anlayışlı bir dinleyici olan, ön yargılarından arınmış öğretmeye karşı istekli ve destekleyici olan eğilimlere ve bunlar gibi çeşitli eğilimlere sahip olmaları beklenmektedir. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğinin doğasında olan eğilimler doğrultusunda teoriyi pratiğe dönüştürebilmeli, etik beceriler ve tüm uygulama alanları için net bir amaç geliştirmeli ve ahlaki bir eğitimci olarak kendi rollerini anlamalıdır (Martin & Mulvihill, 2017).

Öğretmenlik mesleğinin eğilimleri ile birlikte mesleğin doğasına ait bir takım kişisel özellikleri de taşıması gerekmektedir. Öğretmenlik bir sevgi mesleğidir. Öğretmenlik mesleği öncelikle karşısındaki çocukları ve mesleğini sevmeyi gerektirir. İletişim konusunda öğrencileri ile etkili bir iletişim kurmalıdır. Kurulan iletişimde ses tonu, beden dili, öğrenciye hitap şekli önemlidir. Öğretmenlik mesleğinde güçlü bir karakter ve örnek bir kişilik büyük önem taşımaktadır. Eğitim ortamında rol model alınacak ilk kişi öğretmendir. Öğretmen, okumayı ve öğrenmeyi seven, kendini sürekli yenileyen ve geliştiren, mesleki ve insani sorumluluklarını bilen ve bunları yerine getiren biri olmalıdır. Ayrıca, öğretmen fikirlerinde, duygularında ve özel yaşamında ölçülü, dengeli ve güven verici bir tutum sergilemelidir. Eleştiriye açık, yardımsever, adil, tarafsız, sabırlı ve

sempatik bir yaklaşım benimsemelidir. Öğretmen adaylarının, herkes tarafından kabul edilen insani değerlerin yanı sıra Türk milletinin milli, ahlaki, etik ve kültürel değerlerine de sahip olmaları, vatanlarını ve milletlerini sevmeleri, kendileri ve içinde buldukları toplumla barışık olmaları, belirli bir amaç ve ideallere sahip olmaları gerekmektedir (Eskicumalı, 2005, s. 11-13).

2.2. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim

Öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim, kişinin bu mesleğe duyduğu ilgi, öğretmen olma arzusu ve mesleğe dair olumlu bakış açısını yansıtan çok yönlü bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Öğretmen adaylarının sahip oldukları mesleki eğilim, onların mesleki kimlik gelişim sürecinde önemli bir belirleyici unsur olmaktadır (Yılmaz, Altınkurt & Çokluk, 2011). Eğitim fakültelerinde sürdürülen öğretmen yetiştirme süreci boyunca geliştirilen bu eğilimler, öğretmen adaylarının hem öğretmenlik mesleğine hazır bulunuşluk düzeylerini hem de meslekte kalıcılıklarını etkileyebilmektedir. Nitekim öğretmenlik eğiliminin yüksek olması öğretmen adayının mesleğe yönelik daha yüksek motivasyon, bağlılık ve sorumluluk bilinci geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının pedagojik becerileri kadar mesleğe yönelik eğilim düzeyleri de etkili öğretmenlik için temel belirleyicilerden biri olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Öznel İyi Oluş

İyi yaşam ve mutluluk kavramlarının ne anlama geldiği, yüzyıllardır hem felsefi hem de bilimsel düzeyde tartışılan temel konular arasında yer almaktadır. Klasik Yunan filozofları iyi yaşamın erdemde yattığı sonucuna varmıştır. Tüm zamanların en büyük antik çağ filozoflarından biri olan Aristoteles de mutluluğu erdemli eylemler ve olumlu yaşam koşullarıyla birlikte gelen arzu edilir bir durum olarak ifade etmiştir (Diener, 1984; Diener & Biswas-Diener, 2008). İnsanların mutluluk hakkında her türlü kendine özgü fikre sahip olduğu ve hangi mutluluk tanımının gerçek olduğu konusu sonsuza dek tartışılır göreceli bir konu olduğu fark edilerek mutluluğu birey tarafından anlaşılan öznel bir durum olarak görüp mutluluk “Öznel İyi Olma Hali” olarak tanımlanmıştır. Böylelikle günlük dilimizdeki veya halk dilindeki mutluluk kavramı psikolojide “Öznel İyi Oluş” olarak nitelenmiştir (Diener & Biswas-Diener, 2008; Diener, 2000).

Öznel iyi oluş, yaşam kalitesinin önemli bir bileşeni oluşu sebebiyle psikoloji, sosyoloji ve diğer sosyal bilimler alanlarında uzun yıllar önemli bir araştırma konusu olmuştur. Öznel iyi oluş, bir kişinin yaşam kalitesinin kendi bakış açısından genel bir değerlendirmesini yansıtır. Bir bireyin hayatının iyi gittiğine ne ölçüde inandığını veya hissettiğini ifade eder. “Öznel” tanımlaması, kavramın kapsamını ifade etmeye ve sınırlamaya hizmet etmektedir (Diener vd., 2018). Bu değerlendirmeler, yaşam memnuniyeti, ilgi ve bağlılık gibi faktörlerin yanı sıra iş, ilişkiler, sağlık ve eğlence gibi alanlarda hissedilen duyguları ve yapılan yargıları kapsar. Ayrıca, yaşam olaylarına verilen olumlu veya olumsuz tepkileri de içerir (Diener & Ryan, 2009). Öznel iyi oluş, genel yaşam memnuniyeti, belirli yaşam alanlarına yönelik memnuniyet, sık olumlu duyguların varlığı ve olumsuz duyguların göreceli yokluğunu içerir. Öznel iyi oluş bireyin kendi hayatının genel kalitesine dair kendi perspektifinden yaptığı değerlendirmeyi yansıtır. Bu değerlendirmeler bilişsel (yaşam doyumu) ve duygusal (olumlu-olumsuz duygular) şeklindedir. Yaşam doyumu, bireylerin hayatlarını genel olarak değerlendirdiği bilişsel bir süreçken, duygular daha kısa süreli ve değişkendir. Bu nedenle yaşam doyumu daha uzun vadeli koşulları yansıtırken, duygusal değerlendirmeler günlük değerlendirmelerle ilgilidir (Diener vd., 2018; Helliwell & Barrington-Leigh, 2010).

Pozitif psikoloji akımının kurucusu Martin E. P. Seligman, bazen yaşam doyumu ve anlam elde edebilmemiz için bazı hoş duygulardan feragat etmemiz ve hatta bazı olumsuz duygular yaşamamız gerektiğini öne sürmektedir. Bir diğer benzer görüş sahibi psikolog Robert Schwartz ise olumlu ve olumsuz düşünme arasında optimal bir denge olduğunu ve etkili işlevsellik için bir miktar olumsuz düşünmenin gerekli olduğunu savunmaktadır. Leonardo da Vinci'nin ünlü eseri de arzu edilen mutluluk olarak değerlendirdiğimiz öznel iyi oluşun bir örneğini sunduğu düşünülmektedir. Bilim insanları bu ünlü kadının yüzünde ifade edilen duyguları bilgisayar ortamında analiz etmiş ve yüzde 83 oranında mutlu olduğu; korku, öfke, endişe gibi olumsuz duyguların ise yüzde 17 civarında olduğu sonucuna varmıştır. Mona Lisa'nın yaygın çekiciliği belki de bu dengenin kurulması ile başarılı bir görünüm elde etmesine neden olmuştur (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 219). Bu bağlamda bireyin öznel iyi oluş düzeyini değerlendirirken

iyi hoş güzel duygulara sahip olmanın işlevsel olduğu ve ara sıra hissedilen olumsuz duyguların da yararlı olabileceği sonucuna varabiliriz.

Bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan en yaygın yöntemlerden biri öz bildirim anketleridir. Bireylerden anket aracılığıyla memnuniyet düzeylerini, duygularını ve deneyimlerini değerlendirmeleri istenir. Bunun dışında bireyin yakın ve sosyal çevresindeki kişilerden bireyin mutluluğuna dair rapor alınabilmektedir. Bir diğer yöntem ise deneyim örnekleme yöntemidir. Bu yöntemde, bireylere gün içinde rastgele zamanlarda anketler uygulanarak o andaki duygusal durumları kaydedilir (Biswas-Diener vd., 2004). Mutluluğa dair ilk kapsamlı çalışma 1967'de Wilson tarafından gerçekleştirilmiştir. Wilson (1967), öznel iyi oluş düzeyi yüksek bireyleri; bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, eğitim ve gelir düzeyi yüksek, dışa dönük, sosyal ilişkileri güçlü, kaygı düzeyi düşük, evli, yüksek benlik saygısına ve iş ahlakına sahip, mütevazı, cinsiyetler arası saygı gözetken kişiler olarak tanımlamaktadır. Öznel iyi oluş literatürü hem bilişsel yargılar hem de duygusal tepkiler dahil olmak üzere, insanların yaşamlarını nasıl ve neden olumlu bir şekilde deneyimledikleri ile ilgilenmektedir. Bu nedenle, mutluluk, memnuniyet, moral ve olumlu duygulanım gibi çeşitli terimleri kullanan çalışmaları kapsar. Wilson'ın (1967) bu yeni ortaya çıkan alana ilişkin incelemesi iki geniş sonuç içeriyordu. İlk olarak, Wilson en fazla avantaja sahip olanların en mutlular olduğunu yazmıştır. Wilson mutlu insanı genç, sağlıklı, iyi eğitilmiş, iyi maaşlı, dışa dönük, iyimser, endişesiz, dindar, evli, özsaygısı yüksek, iş morali yüksek, mütevazı hedefleri olan, her iki cinsiyetten ve geniş bir zekâ yelpazesine sahip kişiler olarak tanımlamıştır.

2005 yılında Lyubomirsky vd., refah duygusu yüksek insanların sağlık ve uzun ömür, iş ve gelir ve ödüllendirici sosyal ilişkiler de dahil olmak üzere çeşitli yaşam alanlarında başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu gösteren kanıtları gözden geçirmiştir. Tov ve Diener'in (2009) makalesi, mutlu insanların sadece kişisel olarak başarılı olma ihtimalinin yüksek olmadığını, aynı zamanda demokrasiye değer verdikleri için iyi vatandaşlar olduklarını ve daha az mutlu insanlara kıyasla daha fazla güven ve iş birliği içinde olduklarını göstermektedir. (Diener, 2009, s. 6).

Öznel iyi oluş literatürü incelendiğinde (Diener, 1984; Diener & Seligman, 2004; Lucas vd., 2004; Lyubomirsk, King ve Diener, 2005; Biswas-Diener vd., 2004; Kesebir & Diener, 2008; Diener vd., 2018; Diener & Ryan, 2009, Diener & Biswas-Diener, 2008, Tuzgöl-Dost, 2004). Yüksek refah ve yaşam memnuniyetinin bireyin hayatını önemli ölçüde iyileştirdiği gözlemlenmiştir. Bireyin yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahip olması, istikrarlı, verimli ve etkili işleyen bir toplumun oluşmasına katkı sağlayabilir. Hayat boyunca yalnızca olumlu veya yalnızca olumsuz hisler yaşamak mümkün değildir; her insan farklı dönemlerde çeşitli duygusal deneyimler yaşayabilir. Bu noktada, hangi hislerin baskın olduğu kişinin ruh halini şekillendirmektedir. Öznel iyi oluş, yalnızca negatif duyguların ortadan kalkması ya da pozitif duyguların varlığı olarak değil, olumlu hislerin ağırlıkta olması ve olumsuz hislerin nispeten düşük seviyede bulunması şeklinde ifade edilmektedir. Bu çerçevede yapılan araştırmalar, öznel iyi oluşun demografik, kalıtsal, bireysel, çevresel ve kültürel unsurlarla ne ölçüde bağlantılı olduğunu ve bu faktörlerden nasıl etkilendiğini incelemektedir.

Kişilik özellikleri, bireyin yaşamındaki olaylara bakış açısını ve bu durumlara verdiği tepkileri doğrudan etkileyebilir. Bu çerçevede, öznel iyi oluş ile kişilik yapısı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Mutluluk, bireyin kişisel değerlerine bağlı olarak şekillenen ve büyük ölçüde kişisel bir arayış olarak değerlendirilen bir kavramdır. Daha dışa dönük bireylerin genellikle pozitif duyguları daha yoğun deneyimlediği, buna karşın nevroitik kişilik yapısına sahip bireylerin kaygı, depresyon ve stres gibi zorlayıcı hisleri daha sık yaşadığı gözlemlenmiştir. Öznel iyi oluş üzerinde etkili olan önemli unsurlardan biri de sosyal bağlardır. Araştırmalar, daha mutlu bireylerin kaliteli ve güçlü sosyal ilişkiler kurma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip bireyler, daha sosyal ve yaratıcı olmanın yanı sıra, bağışıklık sistemleri açısından daha güçlü olmaları, daha uzun ömürlü bir yaşam sürmeleri ve toplum içinde daha etkin roller üstlenmeleri ile dikkat çekmektedir. İş yaşamında daha üretken ve özgün oldukları, stresle daha etkili başa çıkabildikleri ve sosyal etkileşimlerinde başarılı oldukları gibi, çift ilişkilerinde de daha yüksek düzeyde tatmin yaşadıkları belirlenmiştir.

“Mutluluk” şimdiye kadar insanların kendi iyiliği için aradıkları bir son durum olarak görülmüştür. Başka bir deyişle, iyi hissetmek başlı başına bir amaç olarak görülmüş ve genellikle diğer tüm amaçların peşinden koşulduğu nihai hedef olarak görülmüştür. Bununla birlikte, psikoloji içindeki başka bir gelenekte, duyguların davranışları yönlendirme işlevi vurgulanmıştır. Duygu teorisyenlerinin odak noktası, olumlu ve olumsuz duyguların çevreye uyum sağlamaya ve dolayısıyla üreme ve hayatta kalmaya nasıl yardımcı olduğu olmuştur. Bu gelenekte, olumsuz duygular genellikle faydalı olarak görülmektedir. (Diener, 2009, s. 6).

2.3.1. Öznel İyi Oluşa Etkisi Olan Faktörler

Öznel iyi oluş, bireylerin yaşamlarından memnuniyet duyup duymadıkları ve genel anlamda ne kadar mutlu ve tatmin hissettikleriyle ilgili bir kavramdır. Bu kavram, bireylerin kişisel değerlendirmelerine dayandığı için son derece subjektif olmakla birlikte, bireylerin ruhsal, fiziksel ve sosyal sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Öznel iyi oluşu etkileyen pek çok unsur vardır ve bunlar arasında demografik faktörler önemli bir yer tutar. Demografik faktörler, bireylerin yaşını, cinsiyetini, eğitim seviyesini, gelir durumunu, medeni halini ve kültürel yapısını içeren temel sosyal ve ekonomik özelliklerdir (Diener & Ryan, 2009). Bu faktörler, bireylerin hayatlarına bakış açılarını, yaşam kalitelerini ve mutluluk algılarını şekillendirerek, öznel iyi oluş üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilerde bulunur. Bu başlık altında demografik faktörlerin öznel iyi oluş üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

2.3.1.1. Cinsiyet

Cinsiyetlere göre öznel iyi oluş düzeyleri üzerine yapılan araştırmalar uzun yıllardır devam etmektedir. Ancak elde edilen veriler, kadınlar ve erkekler arasında ortalama öznel iyi oluş açısından dikkat çekici bir farklılık ortaya koymamaktadır (Diener & Ryan, 2009). Diener (1984)’a göre kadınlar genellikle daha fazla olumlu ve olumsuz duygular yaşarken, erkekler bu konuda daha nötr-tepkisiz kalma eğiliminde olmuşlardır. Bir diğer Fujita, Diener ve Sandvik (1991) çalışması incelendiğinde, kadınların olumlu ve olumsuz duygular toplamının erkeklere nazaran daha güçlü olduğunu belirtmiş ve kadınların olumsuz duyguları dengelemek için olumlu duyguları daha güçlü yaşama eğiliminde olmalarıyla bu

duruma açıklık getirmişlerdir. Dünya’da yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde cinsiyetler arası öznel iyi oluş düzeyinde büyük farklılıklar olmamakla birlikte genel anlamda kadınların duygularını erkeklere nazaran çok daha canlı ve yüksek tonlarda yaşadıkları bildirilmektedir (Myers & Diener, 1995).

Türkiye’de yapılan araştırmalar, öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak belirgin bir değişim göstermediğini ortaya koymaktadır. Çalışmalarda elde edilen veriler, kadınlar ve erkekler arasında öznel iyi oluş ortalamalarının birbirine yakın olduğunu ve büyük ölçüde benzerlik taşıdığını göstermektedir (Tuzgöl-Dost, 2004; Çevik, 2010; Topuz, 2013; Turan, 2019; Kumral, 2019; Safalı, 2020; Yerlioğlu, 2020; Şimşek, 2022; Balcı-Şen, 2022; Yaman, 2023; Dikbaş, 2023). Literatürde, öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak benzerlik gösterdiğini ortaya koyan araştırmaların yanı sıra, cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık yaratmadığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Yaşar, 2015; Koç, 2021; Uygun, 2023).

2.3.1.2. Eğitim

Eğitim, bireylerin yaşam hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmakta ve çevresindeki değişimlere uyum sağlamalarına katkıda bulunarak genel memnuniyeti artıran bir etken olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, eğitim bireylerin beklentilerini ve arzularını yükseltebilir. Bu sebeple eğitim, ekonomik düzey, toplumsal konum, kültürel normlar ve yaşam biçimleri gibi faktörlerle birlikte anlam kazanarak öznel iyi oluş üzerinde etkili olmaktadır. Wilson (1967) tarafından yapılan araştırmalarda, yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin daha mutlu oldukları yıllar önce ortaya konmuştur. Eğitim düzeyinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi dolaylıdır ve kişinin yaşamını zenginleştirerek, alternatifleri artırarak öznel iyi oluşu destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Diener, 2009). Bu doğrultuda, genel görüş eğitim seviyesinin yükselmesiyle mutluluk seviyesinin artacağı yönündedir.

Campbell (1981)’a göre eğitim, bireyin gelişimine katkıda bulunurken, sahip olmadığı şeylere karşı istek ve arzuyu artırdığı, kişinin kendisinden farklı bir yaşam biçimi arayabileceği gösterilmiştir.

2.3.1.3. Gelir

Gelir genellikle bireyin refahını artırabilecek dışsal bir kaynak olarak kabul edilmektedir, ancak aynı zamanda bireyin refah durumundan da kaynaklanabilen bir kaynaktır. Mutlu insanlar mutsuz insanlara göre ortalama olarak daha fazla para kazanabilir. Her iki nedensel yönde de hareket eden gelir etkileri, dışsal-içsel ikileminin o kadar da net olmadığını ve ikisi arasında karmaşık bir etkileşim olduğunu göstermektedir (Diener, 2009, s. 6).

Yapılan araştırmalarda, gelir düzeyinin öznel iyi oluşla pozitif bir bağlantı gösterdiği belirlenmiştir; ancak bu ilişkinin gücü, bireyin yaşam memnuniyeti ve içinde bulunduğu ülkenin ekonomik refah seviyesi gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bazı alışmalar, belirli bir gelir artışının mutluluk üzerinde belirgin bir etki yarattığını, ancak bu etkinin belli bir seviyeden sonra azaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, yüksek gelir seviyelerinin öznel iyi oluşu artırdığı ancak belirli bir noktadan sonra bu etkinin sınırlı hale geldiğini göstermektedir. Dolayısıyla, maddi koşulların bireysel mutlulukla olan etkileşimi bireyin temel gereksinimleri karşılandıktan sonra belirli bir doyum seviyesine ulaşmaktadır (Diener, 1984; Diner, Oishi & Tay, 2018; Diener vd., 2018).

İnsanlar geçmişte daha az mutlu olduklarını ve gelecekte daha mutlu olacaklarını düşünmektedirler, çünkü gelir artarken mevcut isteklerinin yaşam döngüsü boyunca aynı olacağını öngörmektedirler. Ancak ihtiyaçlar gelirle birlikte büyüdüğünden, yaşanan mutluluk öngörülen mutluluktan sistematik olarak farklıdır. Sonuç olarak, seçimlerin yanlış beklentilere dayandığı ortaya çıkmaktadır (Easterlin, 2001).

Mutluluk ile gelir arasındaki ilişkinin incelendiği kapsamlı çalışmaların en önemli isimlerinden biri mutluluk verilerini inceleyen ilk ekonomist olan Richard A. Easterlin'dir. Easterlin (2001) alışmasında mutluluğun fakir ülkelerde ve zengin ülkelerde aynı olduğu sonucuna varması ve savunmuş olduğu paradoks ile literatüre sağladığı katkı açısından dikkat çekmektedir. ne ıkan Easterlin Paradoksu, 1974 yılında "Does Economic Growth Improve the Human Lot: Some Empirical Evidence" başlıklı bir makalede formüle edilmiştir. Paradoks, zamanın bir noktasında mutluluğun hem uluslar arasında hem de uluslar içinde doğrudan gelirle değiştiğini, ancak zaman içinde mutluluk ve gelirin uzun vadeli büyüme

oranlarının önemli ölçüde ilişkili olmadığını belirtir. Çelişkinin temel nedeni sosyal karşılaştırmadır. Zamanın bir noktasında daha yüksek gelire sahip olanlar daha mutludur çünkü gelirlerini daha az şanslı olan diğerlerinin gelirleriyle karşılaştırmaktadırlar ve bunun tersi de daha düşük gelire sahip olanlar için geçerlidir. Ancak zaman içinde, gelirler nüfus genelinde arttıkça, kişinin karşılaştırma yaptığı grubun geliri de kendi geliriyle birlikte artar ve kendi gelirindeki artışın mutluluk üzerindeki olumlu etkisini geçersiz kılar (Easterlin & O'Connor, 2022).

2.3.1.4. Evlilik ve Sosyal İlişkiler

Wilson (1967) mutlu bireylerin özelliklerini tanımlarken, evli olmanın ve dışadönük bir kişilik yapısına sahip olmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Evlilik, en köklü, geleneksel ve evrensel ilişkilerden biri olarak kabul edilmektedir (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 56). Öznel iyi oluş, evlilik gibi sosyal bağlar aracılığıyla güçlenmektedir. Araştırmalar, evli bireylerin hiç evlenmemiş, boşanmış veya ayrılmış kişilere kıyasla genellikle daha yüksek seviyede mutluluk deneyimlediğini göstermektedir. Evliliğin sağladığı ekonomik ve sosyal kazanımların yanı sıra, duygusal destek mekanizması olarak işlev görmesi, yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Diener (1984) evliliğin öznel iyi oluş üzerindeki etkisinin her zaman belirgin olmamakla birlikte güçlü olduğunu ifade etmiştir. Evlilik gibi ikili ilişkiler ve sosyal etkileşimler, duygusal iyi oluşu artırırken yalnızlık hissini de azaltan önemli unsurlardır.

Dışa dönük kişilerin daha yüksek mutluluk seviyelerine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sosyal etkileşimlerin öznel iyi oluş üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ve mutlu bireylerin genellikle güçlü sosyal bağlara sahip oldukları düşünülmektedir (Diener, 1984, s. 557; Biswas-Diener vd., 2004). Bu doğrultuda, insanlar başkalarıyla zaman geçirmekten keyif almakta ve bu tür etkileşimlere ihtiyaç duymaktadır. Kurulan sosyal bağlar bireyleri daha neşeli hale getirmekte, aynı zamanda bu duygu sosyal çevredeki diğer kişiler üzerinde de olumlu bir yansıma oluşturmaktadır (Hefferon & Boniwell, 2011).

Sosyal ilişkiler, onsuz gerçekten mutlu olamayacağımız psikolojik zenginliğin önemli parçalarından biridir. Yaşam içerisinde gelişmek için

başkalarına ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaç bebeklikten yetişkinliğe dek hayatımızın her döneminde var olan bir gerçektir. Sosyal ilişkiler ve mutluluk üzerine yapılan araştırmaların sonuçları sağlıklı sosyal temasın mutluluk için bir gereklilik olduğunu vurgulamıştır. Birçok araştırma, mutlu insanların iyi ailelere, arkadaşlara ve destekleyici sosyal ilişkilere, düşük yaşam memnuniyetine sahip insanlardan daha fazla sahip olduğunu göstermektedir. Genel olarak, bireyler başkalarıyla vakit geçirdiklerinde daha yüksek seviyede mutluluk deneyimleyebilirler ve sosyal etkileşimler, günün en keyifli anları arasında yer alır. İnsanlar, sosyal ortamlarda bulduklarında daha fazla pozitif duygu sergileme eğilimindedir. Bu doğrultuda, mutluluğun kaliteli sosyal ilişkiler geliştirmeye katkı sağladığı ve mutluluk ile sosyal etkileşim arasında güçlü bir bağ olduğu gözlemlenmektedir (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 50).

2.3.1.5. Kültür

Kültür, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını şekillendiren en temel toplumsal yapılardan biridir. İnsanların mutluluk, yaşamdan memnuniyet ve öznel iyi oluş algıları, yaşadıkları kültürel bağlamın değerleri, normları ve sosyal beklentileri doğrultusunda biçimlenmektedir. Kültür üzerine yapılan araştırmalar, kültürel yapının bireysel odaklı olup aynı zamanda topluluk merkezli yönleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bireyci kültürlerde kişisel başarı ve özerklik mutluluğun temel belirleyicileri arasında yer alırken, toplulukçu kültürlerde aile ve sosyal bağlar ön plana çıkmaktadır. Bu farklılıklar öznel iyi oluşun evrensel bir yapıda olmadığına ve kültürel dinamiklere göre değişkenlik gösterebileceğine işaret eder (Tuzgöl-Dost, 2004, s. 21-22).

Bireyci toplumlar ‘bireyi’ en önemli temel birim olarak gören toplumlardır. Bireyci toplumdaki insanlar tipik olarak ayrı, benzersiz ve daha büyük grubun arzularıyla çatışsa bile kişisel seçimler yapmakta özgür olarak görülmektedirler. Bireyci toplum üyeleri genellikle kendi eşlerini, mesleklerini ve yaşam alanlarını seçebilmektedirler. Kolektivist toplumlar ise ‘grubu’ en önemli temel birim olarak görmektedir. Kolektivist toplumlarda yaşayan insanlar birbirlerine güçlü görev ve yükümlülük bağlarıyla bağlı olarak görülmektedirler. Kolektivistler genellikle bireysel arzularından fedakârlık etmek anlamına geliyor olsa da grup uyumunu

teşvik etmek için çalışırlar bu nedenle grup bireyden daha önemli olarak düşünölmektedir (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 133).

İnsanlar költürü düşünürken dil, din, kıyafet ve yemek gibi öne çıkan unsurları akla getirmektedir. Költür bu unsurları içinde barındırıyor olsada psikologlar költürün daha derin bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Költür, paylaşılan inançlar, tutumlar, öz değerlendirmeler ve değerler bütünüdür. Költürün psikolojik yönlerini inceleyen araştırmacılar, bireylerin birbirleriyle nasıl etkileşim kurduklarını, kendilerini nasıl algıladıklarını, ifade biçimlerini ve en çok önem verdikleri kavramları analiz etme eğilimindedirler (Diener & Biswas-Diener, 2008, s. 132).

2.3.2. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar

Öznel iyi oluş, bireysel yaşam deneyimlerinden költürel bağlamlara kadar uzanan geniş bir yelpazede şekillenir. Bu nedenle öznel iyi oluşu açıklamak için birtakım geliştirilen kuramlar, insan mutluluğunu anlamaya yönelik farklı yaklaşımlar sunar. Bu bölümde öznel iyi oluşu anlamaya yönelik temel kuramlar ve yaklaşımlar ele alınacak, kuramsal bir bakış açısı ile incelenecektir.

2.3.2.1. Erek (Amaç) Kuramı

Erek kuramı, bireyin mutluluğa erişmesinin hedeflenen amaçlara ulaşıldığında ya da gereksinimler karşılandığında gerçekleştiğini öne sürmektedir. Diener (1984), insanların belirli bir hedefe ulaştıklarında ya da ihtiyaçlarını karşıladıklarında mutluluğu elde ettiklerini savunur. Bu teori, mutluluğun bir hedefe ulaşma süreciyle ilişkili olduğunu ve insanların ihtiyaçları veya beklentileri karşılandığında mutluluğa eriştiğini varsayar. Wilson (1967) tarafından sunulan teorik varsayımlardan biri de ihtiyaçların karşılanmasının mutluluğu beraberinde getirdiğini ve tersi bir durumda karşılanmadığı takdirde ihtiyaçların devam etmesinin mutsuzluğa neden olduğu görüşüdür. Kısaca erek kuramı mutluluğu bireyin hedeflere ulaştığı nokta olarak ifade etmektedir (Tuzgöl-Dost, 2004, s. 23).

Diener (2009)'a göre kişi bilinçli olarak yaşamda birtakım amaçlar aramakta ve bunlara ulaştığında mutlu olmaktadır. Bireyler belirlemiş oldukları önemli amaç ve hedeflerine ulaştığında mutluluk duygusu yaşarken amaçlarını elde etmeye çalışırken olumlu duygular yaşamaktadırlar. Bireyin günlük hedefler veya

ileriye dönük almış olduğu hedef kararı erek kuramına göre günlük yaşama düzen, planlılık ve anlam duygusu katmaktadır. Scitovsky (1976)'ın belirttiği gibi yaşam içerisinde belirlenen bu hedeflere doğru giden yolda olmak ve onlara ulaşmak için emek harcıyıp mücadele etmek hedeflere fiilen ulaşmaktan daha tatmin edici olumlu duygular yaşatmaktadır.

Hedeflere ya da ihtiyaçlara ulaşmanın mutluluğa yol açtığı fikri, mutluluk literatürünün içinde bir tema olan haz ve acıyı gündeme getirmiştir. Haz ve acı birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Bir birey ancak hayatında bir şeylerin eksikliğini duyduğu sürece ve eksik olduğu ölçüde hedeflere ya da ihtiyaçlara sahip olmaktadır. Bu nedenle ihtiyaç ve hedeflerin şekillenmesinde eksiklik veya yoksunluğun mutluluk için bir öncül olduğu varsayılmaktadır. Bu yaklaşım yoksunluk (mutsuzluk) ne kadar büyük ise hedefe ulaşıldığında duyulan sevincin de o kadar büyük olacağını ön görmektedir.

2.3.2.2. Etkinlik Kuramı

Erek kuramı, mutluluğun belirli nihai amaçlara ulaşmaya bağlı olduğunu savunurken, etkinlik kuramı mutluluğun insanın gerçekleştirdiği eylemlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Diener (1984), mutluluğun açıklanmasında iki farklı yaklaşım öne sürmüştür. Erek kuramı, mutluluğun kişinin ulaştığı nihai sonuçla ilişkili olduğunu savunurken; etkinlik kuramı, mutluluğun sürecin kendisinde, yani etkinliğin gerçekleştirilme aşamasında ortaya çıktığını vurgular. Buna göre bireyler, ilgi duydukları ve anlamlı buldukları faaliyetlerle meşgul olduklarında daha yüksek mutluluk düzeyleri deneyimlemektedir. Etkinlik kuramı, bireyin hedeflerine ulaşma yolculuğunda gerçekleştirdiği eylemlerin, doğrudan hedefe ulaşmaktan daha tatmin edici olduğunu ileri sürmektedir. Bu doğrultuda, kişinin becerilerine uygun amaçlar belirlemesi ve bu doğrultuda gerçekleştirdiği faaliyetlerde ilerleme kaydetmesi, ona anlamlı bir tatmin sağlamaktadır.

Mutluluk, yalnızca bir hedefe ulaşmakla değil, aynı zamanda o hedefe ulaşma sürecinde aktif olarak yer almakla ilişkilidir. Örneğin; bir kişinin bir dağa tırmanırken yaşadığı deneyim, zirveye varma anından çok daha fazla doyum sağlayabilir. Aristoteles en eski ve en önemli etkinlik kuramlarından birinin başlıca savunucusuydu. Mutluluğun bireyin doğuştan gelen yeteneklerini erdemli bir şekilde kullanması ile yani iyi yapılan faaliyetler eşliğinde elde edebileceğini

savunmuştur. Aristoteles'in teorisine göre, belirli insan yetenekleri vardır ve bunlar mükemmel bir şekilde icra edildiğinde mutluluk ortaya çıkar. Buna karşılık modern aktivite teorisi, faaliyeti daha küresel terimlerle ifade eder. Hobiler, sosyal etkileşim ve egzersiz gibi günlük aktivitelerin mutluluk üzerinde olumlu yönde etkisi olduğunu söyler (Diener, 2009, s. 41; Tuzgöl-Dost, 2004, s. 26-27).

Öznel iyi oluş ve aktivite ilişkisini ele alan önemli çalışmalardan biri, Mihaly Csikszentmihalyi'nin 1975 yılında geliştirdiği Akış Teorisi'dir. Bu teoriye göre, mutluluk, kişinin yetenekleriyle orantılı bir zorluk içeren faaliyetlerde tamamen kendini kaybetme durumunda (akış) elde edilir. Bu akış hali, bireyin yaptığı işe tamamen odaklanarak zaman ve mekân algısını kaybettiği bir durumdur (Diener, 1984). Bireyin yetkinlik seviyesine uygun zorluklar içeren faaliyetler, genellikle daha tatmin edici ve keyifli olarak algılanmaktadır. Eğer bir etkinlik fazlasıyla basit olursa, kişi sıkılabilir; buna karşılık, aşırı zor olduğunda ise gerginlik hissi ortaya çıkabilir. Yoğun odaklanma gerektiren ve bireyin becerileri ile görevin zorluk derecesinin dengede olduğu bir süreç içerisinde yer almak, akıcı ve haz veren bir deneyim yaratmaktadır (Diener, 2009, s. 41-42).

Csikszentmihalyi (1999) akış kavramını, sürükleyici ve zevkli olan belirli bir deneyim türü olarak tanımlar yani etkinliği hiçbir sonucu olmasa bile bireyin kendi iyiliği için yapmaya değer olduğunu öne sürmektedir. Yaratıcı faaliyetler, müzik, spor, oyunlar ve dini ritüeller bu tür deneyimler için tipik kaynaklardır. Mutluluk kişinin yaptığı her şeyden akış elde edip edemediğine bağlıdır. Küresel çapta yapılan bir çalışmada müzik yazmanın iyi gittiği zamanlarda nasıl hissedildiği sorulduğunda bir besteci, öyle kendinden geçmiş bir haldeyiz ki neredeyse yokmuşsunuz gibi hissediyorsunuz ve müzik kendiliğinden akıp gider şeklinde dönüt vermiştir (Csikszentmihalyi, 2000). Bu yanıt, insanların kendileri için keyifli ve anlamlı olan bir şeye tamamen dahil olduklarında nasıl hissettiklerine dair ve o aktivite içinde çoğu zaman kendinden geçmiş olma hali akış tanımının tipik bir örneğidir. Başka bir deyişle, günlük yaşamın rutinlerinden bir şekilde ayrı olmaktır. Bu farklı bir gerçekliğe adım atmış olma hissi, bir spor etkinliğine, dini bir törene veya müzik performansına girmek gibi çevresel ipuçlarıyla tetiklenebilir veya bu his, dikkatin müzik bestesi gibi kendi kuralları olan bir dizi uyarana odaklanmasıyla içsel olarak üretilebilir. Zorluklar becerilerle dengede olduğunda, kişi faaliyetin

içinde kaybolur ve muhtemelen akış gerçekleşir (Csikszentmihalyi, 1999, s. 824-825).

Akış deneyimi günümüzde halk dilinde yaygın kullanılan kültürel anlamda “akışa bırakmak” ile ilgisinin çok az olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Akışa bırakmak, kendini iyi, doğal ve spontane hissettiren bir duruma bırakmak anlamına gelir. Csikszentmihalyi (1999) geliştirdiği ve üzerinde çalıştığı akış deneyimini beceri, konsantrasyon ve azim gerektiren bir durum şeklinde savunmaktadır. Hayatında sıklıkla akış halinde olanlar, genel olarak daha olumlu durumlar bildirme ve hayatlarının daha amaçlı ve anlamlı olduğunu hissetme eğilimindedirler.

Özetle etkinlik kuramı bireylerin kendi sahip oldukları potansiyellerine uygun faaliyetler içerisinde bulduklarında ve bu faaliyetlerin sonucunda elde ettiği olumlu duygulardan ziyade içinde buldukları becerilerine dönük etkinlikleri gerçekleştirirken almış oldukları doyum ve mutluluk olduğunu savunmaktadır. Etkinlik kuramının en önemli detaylarından biri de kişinin kendi öz potansiyel ve ilgisine dönük faaliyetler içerisinde olması bireyi daha mutlu kılacağıdır. Son olarak geliştirilen akış deneyimi ise akışa bırakmanın ötesinde bireyin yeteneklerine uygun yapmış olduğu o etkinlikte kendinden geçecek derecede o çalışmaya odaklanması ve etkinliğin anlamını ve doyumunu bu noktada bulması olarak ifade edebiliriz.

2.3.2.3. Çok Yönlü Uyuşmazlık Kuramı

Çok yönlü uyumsuzluk kavramı, öznel iyi oluş alanında bireylerin hayattan aldığı tatmin ve duygusal iyi hal seviyelerini değerlendirmeye yönelik önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Kuram, bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini değerlendirmek için karşılaştırmalara dayalı bir perspektif sunmaktadır. Kişi, mevcut yaşam koşullarını kendi belirlediği ideal hedefler veya beklentiler doğrultusunda değerlendirir. Eğer şu anki durumunu bu kriterlere göre yetersiz görürse, öznel iyi oluş seviyesi düşük; yeterli bulduğunda ise yüksek olacaktır. Kuramın öncülerinden Michalos (1985), bireylerin kendilerini geçmiş deneyimleri, arzuları, ideal tatmin seviyeleri, gereksinimleri, amaçları ve çevresindeki diğer insanların durumları gibi farklı ölçütlerle karşılaştırdıklarını ifade etmektedir. Benzer şekilde Diener (1984) birey için mutluluğun, içinde buldukları durumla belirli bir standart ya da referans noktası arasında yapılan karşılaştırmaya

dayandığını savunur. Birey eğer mevcut durumu belirlediği standarttan daha iyi buluyorsa mutlu olur. Sosyal karşılaştırmaya göre birey başkalarıyla kıyaslama yaparak mutluluğunu değerlendirir. Birey kendisini akranları, arkadaşları veya toplumdaki diğer kişilerle karşılaştırır. Örneğin bir kişinin maddi durumu veya mesleki başarısı çevresindekilere kıyasla düşükse, bu durum yaşam memnuniyetini olumsuz etkileyebilmektedir. Aynı zamanda birey mevcut yaşamını geçmişteki yaşam koşulları ile karşılaştırır. Eğer mevcut durum geçmişe göre daha iyi olarak algılanıyorsa öznel iyi oluş artar aksi durumda ise azalır.

Bazı araştırmalar, mutluluğun belirlenen standartlarla mevcut koşulların karşılaştırılması sonucu ortaya çıktığını öne sürmektedir. Gerçek koşullar belirlenen standartları aştığında, mutluluk hissedilecektir (Diener, 2009, s. 44). Sosyal karşılaştırma teorisine göre birey, kendisini değerlendirmek için başkalarını ölçüt olarak kullanmaktadır. Eğer kişi çevresindekilere kıyasla daha iyi koşullara sahipse, bunun sonucunda memnuniyet veya mutluluk hissedebilir (Diener, 2009, s. 45). Öznel iyi oluşun, bireyin geçmişi, hedefleri, beklentileri ve idealleri gibi belirli referans noktalarını mevcut koşullarıyla kıyaslaması sonucunda şekillendiği ifade edilmektedir. Sosyal karşılaştırma kuramına göre, kişi diğer insanları bir kıyaslama unsuru olarak ele almakta ve çevresindekilere göre daha iyi durumda olması halinde daha yüksek düzeyde iyi oluş deneyimlemektedir (Diener & Ryan, 2009). Bir diğer görüş beklenti seviyesi ile ilgilidir. Bireylerin mutluluğu, mevcut durumları ile beklentileri arasındaki farktan kaynaklanır. Eğer birey, beklentilerinin altına düşerse mutsuz, üstüne çıkarsa mutlu olur. Bu teoriler, mutluluğun algılanan durumlarla kıyaslama yoluyla oluştuğunu ve bireylerin standartları ile mevcut koşullarını sürekli değerlendirdiklerini vurgular (Diener 1984).

2.3.2.4. Uyum Kuramı

Evrimsel perspektife göre, bireyin hayatta kalabilmesi için beklenmedik durumlar ve çevresel engellerle etkili bir biçimde baş edebilmesi, ayrıca sosyal ve kültürel normlara uyum gösterebilmesi adına çevreye adapte olması gerekmektedir. Uyum kuramı, öznel iyi oluşu bireyin sürekli değişen yaşam koşullarına uyum sağlama kapasitesiyle ilişkilendirmektedir. Bu adaptasyon becerisi sayesinde bireyler, zorlayıcı olaylardan sonra uzun süre olumsuz duygular içinde kalmadıkları gibi, olumlu deneyimlerin ardından da sürekli bir mutluluk hali

sürdürememektedirler. Böylece, bireyler karşılaştıkları olumlu ve olumsuz olaylara rağmen içsel dengelerini koruyabilmektedirler (Tuzgöl-Dost, 2004, s. 37).

Uyum kuramı, durumların birey üzerinde yarattığı duygusal etkinin zamanla zayıfladığını ileri sürmektedir. Diener (1984), bireyin yaşadığı olayların başlangıçta iyi ya da kötü özelliklerine ilişkili şekilde memnuniyet veya rahatsızlık hissedebileceğini belirtmektedir. Ancak zamanla bu duygusal etkiler azalmakta ve olayların başlangıçta oluşturduğu yoğunluk kaybolmaktadır. Örneğin, iş yaşamında terfi gibi olumlu bir gelişme yaşayan birey, uyum kuramına göre, önceki standartlarına kıyasla daha yüksek bir seviyeye ulaştığı için iyi oluşunda artış deneyimleyebilir. Ancak bu kuram, zamanla terfinin yeni bir norm haline geleceğini ve bireyin refah hissini uyandırma gücünün giderek azalacağını öne sürmektedir (Gencer, 2018, s. 2626).

Bir durumun olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmesi, bireyin uyum sürecini ve dolayısıyla duygusal iyi oluş seviyesini etkileyebilir. Ancak zamanla yaşananlar etkilerini kaybeder. Kişi elverişli koşullara alışır, böylece artık aynı düzeyde bir memnuniyet sağlamazlar ve benzer bir adaptasyon süreci olumsuz durumlar için de geçerlidir. Uyum kuramı, kişinin öznel tecrübelerinden oluşan bir referans noktasına dayanır. Eğer mevcut gelişmeler belirlenen standarttan daha iyiyse, birey daha yüksek bir tatmin hissedecektir. Ancak, olumlu gelişmeler sürekli hale gelirse, uyum süreci devreye girerek bireyin referans seviyesi yükselecek ve yeni koşullarla eşleşecektir. Dolayısıyla, bu teoriye göre en son değişimler mutluluk ve hoşnutsuzluk yaratır, çünkü kişi zamanla genel koşullara uyum sağlar.

2.3.2.5. Aşağıdan Yukarı ve Yukarıdan Aşağı Kuramları

Mutluluğun ortaya çıkışını açıklayan iki farklı yaklaşım, aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağı teorileri olarak bilinir. Diener (1984)'a göre her iki yaklaşım da mutluluğu farklı perspektiflerden ele alır ve bireylerin yaşamlarındaki olaylara verdikleri tepkiler üzerinde nasıl etki yarattığını tartışır.

Aşağıdan yukarı yaklaşımına göre mutluluk, bireyin deneyimlediği birçok küçük zevklerin birikimiyle ortaya çıkar. Bu teoride, birey yaşadığı anlık mutluluklar ve zevklerden genel bir yaşam doyumuna ortaya çıkartır. Birey mutlu bir yaşamı olup olmadığı yargısına varmak amacıyla yaşamındaki haz ve acıların

toplama ilişkin bazı zihinsel hesaplamalar yapmaktadır. Bu yaklaşıma göre, bireyin öznel iyi oluşu, yaşamındaki önemli doyum alanları ile ilgili bireyin yaşadığı deneyimlerin toplam etkisi olarak yorumlanır. Bu bağlamda, bireyin öznel iyi oluşu, yaşamında anlam taşıyan alanlardaki tatmin düzeyiyle doğrudan ilişkilidir. Aile, arkadaşlık ve iş gibi önemli yaşam alanlarında yüksek memnuniyet, öznel iyi oluşun artmasına katkı sağlar (Tuzgöl-Dost, 2004, s. 31).

Aşağıdan yukarı kuramı, bireyin yaşamındaki olumlu ve olumsuz deneyimlerin bir araya gelerek öznel iyi oluşunu şekillendirdiğini öne sürer. Bu yaklaşıma göre, mutlu anlar bireyin iyi oluşunu artırırken, daha fazla olumlu deneyim yaşamak iyi oluş seviyesini yükseltir (Diener & Ryan, 2009, s. 394). Bu teoriye göre, bireyin olayları değerlendirme biçimi, kişilik özelliklerinin yönelimleri doğrultusunda şekillenir. Bu yönelim, bireyin çevresiyle kurduğu etkileşimleri ve verdiği tepkileri doğrudan etkiler. Kişi olumlu duygu ve düşüncelere yatkın olduğunda, yaşadığı deneyimlerden mutluluk hisseder; ancak olumsuz bir eğilimde bu durum geçerli değildir (Diener, 2009, s. 42). Bu bağlamda yukarıdan aşağı kuramı kişiliğin mutluluk üzerinde belirleyici bir rol oynadığını öne sürmektedir. Örneğin, iyimser bir mizaca sahip mutlu bir kişi yaşamda karşılaştığı çok sayıda durumu olumlu algılama eğilimine sahiptir. Yani kişi mutlu bir birey olduğu için küçük olaylardan zevk alabilmektedir. Filozoflar da mutluluğun kaynağını sıklıkla tutumlara dayandırarak yukarıdan aşağı bir yaklaşıma işaret etmişlerdir. Bu bağlamda Demokritos, mutluluğun çevresel faktörlerden bağımsız olarak bireyin zihinsel süreçleriyle oluştuğunu öne sürmektedir (Diener, 2009; Diener & Ryan, 2009, s. 394).

Modern psikolojide önemli bir yer tutan aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağı yaklaşımları, mutluluğun bilimsel tarihindeki temel tartışmalardan biridir. Örneğin, bazı filozoflar mutluluğun, bireyin yaşadığı küçük zevklerin birikimiyle oluştuğunu savunarak aşağıdan yukarı kuramını desteklemiştir. Bu görüşe göre, bir kişi hayatının mutlu olup olmadığına karar verdiğinde, anlık zevkleri ve acıları toplamak için bazı zihinsel hesaplamalar kullanılır. Bu görüşe göre mutlu bir yaşam yalnızca mutlu anların birikimidir. Aşağıdan yukarı yaklaşımı, kişinin hayatında olumlu deneyimler biriktikçe kişi güneşli bir eğilim ve iyimser bir bakış açısı

geliştireceğini düşünmektedir. Aynı zamanda zevkler özenle seçilir ve birikimi sağlanır ise mutlu olunabileceğini savunmaktadır (Diener, 2009, s. 43).

Aşağıdan yukarı yaklaşımına karşılık yukarıdan aşağı teorisi bireyin olayları olumlu olumsuz bir şekilde değerlendirmesi kişilik özelliklerinin eğilimi ile ilişkili olduğunu ve bu eğilimin bireyin dünyayla kurduğu anlık bağlantılarını ve tepkilerini etkilediğini öne sürmektedir. Başka bir ifadeyle kişi olumlu duygu ve düşüncelere dönük olduğu için deneyimlerinden mutluluk duyar, tersi geçerli değil düşüncesini savunmaktadır (Diener, 2009, s. 42). Örneğin, iyimser bir mizaca sahip bir kişi çok sayıda durumu olumlu olarak yorumlayabilir. Filozoflar da mutluluğun kaynağını sıklıkla tutumlara dayandırarak yukarıdan aşağı bir yaklaşıma işaret etmişlerdir. Demokritos'a göre mutlu bir yaşam, iyi şans veya dışsal koşullara bağlı değildir; aksine, bireyin düşünce yapısı doğrultusunda zihninde şekillenir (Diener, 2009). Bu bağlamda yukarıdan aşağı kuramları, bireyin dünyayı algılama biçiminin, doğuştan gelen eğilimleri doğrultusunda şekillendiğini öne sürer. Bu teoriye göre, zihinsel olarak daha olumlu bir ruh halinde olan bireyler, belirli olayları daha karamsar bir bakış açısına sahip kişilere kıyasla daha pozitif bir şekilde değerlendirebilir (Diener & Ryan, 2009, s. 394).

Özetle, bireyin öznel iyi oluş düzeyini anlamlandırmaya yönelik geliştirilen aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağı kuramı iki zıt düşünceye sahiptir. Mutluluk, aşağıdan yukarı kuramına göre yaşamdaki küçük hoş anların birikiminden elde edilmektedir. Yukarıdan aşağı kuramına göre ise bireyde var olan kişilik eğilimleri bireyin mutluluğunda etkin rol oynamaktadır.

2.4. Öğretmen Öznel İyi Oluşu

Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri, yalnızca bireysel sağlıklarını değil aynı zamanda öğrencilerin başarısını, sınıf içi etkileşimi ve genel eğitim kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir değişkendir. Öznel iyi oluş bireyin yaşamından aldığı doyumunu, olumlu duygularının baskınlığını ve olumsuz duyguların düşük seviyede yaşanmasını içeren çok boyutlu bir yapıdır (Diener, 1984, s. 543). Öğretmenlik mesleği, duygusal emeğin yüksek olduğu, sürekli iletişim ve özveri gerektiren bir meslek olduğundan, bu mesleği icra eden bireylerin öznel iyi oluşlarının yüksek olması hem mesleki tükenmişliğin önlenmesinde hem de verimli öğretmenlik uygulamalarının sürdürülmesinde kritik bir rol oynamaktadır

(McCallum & Price, 2010, s. 22). Öğretmenlerin yüksek öznel iyi oluş düzeyi, öğrencileriyle daha olumlu ilişkiler kurmalarına, sınıf yönetiminde daha etkili olmalarına ve mesleki bağlılıklarının artmasına katkı sağlamaktadır (Collie, Shapka & Perry, 2012, s. 1189). Ayrıca öğretmenlerin kaygıyla başa çıkma yetkinlikleri, psikolojik dayanıklılıkları ve mesleki doyumları, öznel iyi oluş seviyelerini önemli ölçüde etkileyen faktörler arasındadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının daha mesleğe başlamadan önce öznel iyi oluş düzeylerinin desteklenmesi hem bireysel hem de sistemsel düzeyde uzun vadeli olumlu etkiler doğurabilecek yatırımdır.

2.5. Konu ile İlgili Araştırmalar

2.5.1. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tuzgöl Dost (2007), yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemi, Hacettepe Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören 403 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeylerinin cinsiyet, ekonomik durum algısı, akademik başarı algısı, gelecek beklentileri, dini inanç ve yalnızlık değişkenleri açısından farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dilmaç ve Bozgeyikli (2009), yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının öznel iyi olma ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkararak öznel iyi oluş ve karar verme stillerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemi Selçuk Üniversitesi'nde eğitim gören 600 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ve karar verme stillerinin çeşitli değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkdoğan ve Duru (2012) gerçekleştirdikleri çalışmada üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının yordanmasında, öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin rolünü incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemi, Pamukkale Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde eğitim alan 627 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda beş temel

ihtiyacın karşılanma düzeyine ilişkin algılanan doyumun, üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarını anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya konmuştur. Ayrıca özgürlük, eğlence ve güç ihtiyaçlarının öznel iyi oluş üzerinde daha güçlü bir belirleyici etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yiğit (2013) gerçekleştirdiği araştırmada öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Konya Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyi ile sosyal problem çözme ölçeği alt boyutları arasında belirli ilişkilerin bulunduğu görülmüştür. Ayrıca problemlere olumlu yönelim ve rasyonel problem çözme alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanırken, probleme olumsuz yönelim, kaçınma tarzı ve dikkatsiz dürtüsüzlük alt boyutları ile öznel iyi oluş arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Muyan Yılık (2017) doktora tezi çalışmasında sürekli umut, bilişsel esneklik, durumluk umut ve başa çıkma stratejilerinden oluşan bir modelin üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarını ne ölçüde açıkladığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, Ankara'daki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 1222 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda sürekli umut, bilişsel esneklik ve kaçınma ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir doğrudan ilişki olmadığı görülmüştür. Ancak durumluk umut, problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek arama ile öznel iyi oluş arasında anlamlı doğrudan ilişkilerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Turan (2019) yüksek lisans tez çalışmasında bilinçli farkındalık, belirsizliğe karşı tahammülsüzlük, ruminasyon ve anksiyete duyarlılığının lisansüstü öğrencilerin öznel iyi oluşu üzerindeki rolünü araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma grubunu, Ankara'daki bir devlet üniversitesinde eğitim alan 364 lisansüstü öğrenci (177 kadın, 187 erkek) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, bilinçli farkındalık düzeyinin artmasıyla birlikte toplam öznel iyi oluş puanlarının da yükseldiği ve belirsizliğe karşı tahammülsüzlük, ruminasyon ve kaygı duyarlılığının ise öznel iyi oluş üzerinde olumsuz etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bilinçli farkındalığın öznel iyi oluş puanlarındaki değişimin %14'ünü, diğer psikolojik

değişkenlerle birlikte bilinçli farkındalığın ise bu değişimin %29'unu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katı (2020) yüksek lisans tez çalışmasında genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları, dayanıklılıkları ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu, çeşitli üniversitelerin son sınıf öğrencileri ile başka üniversitelerden mezun olup Marmara Üniversitesi'nde sertifika programına katılan genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, öznel iyi oluşun cinsiyet açısından herhangi bir farklılık göstermediği; evli bireylerin ve yüksek gelir grubundaki kişilerin daha yüksek öznel iyi oluş seviyelerine sahip olduğu; ayrıca psikolojik rahatsızlığı olmayan bireylerin öznel iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tezelli ve Dilmaç (2021) gerçekleştirdikleri çalışmada öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları, sosyal kaygıları ve duygusal zekâları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul'daki çeşitli üniversitelerin farklı eğitim fakültelerinde öğrenim gören 339 kadın ve 62 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının sosyal kaygıları ile öznel iyi oluşları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Ayrıca, duygusal zekâ ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilirken, duygusal zekâ ile sosyal kaygı düzeyleri arasında negatif bir bağlantı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akkuş (2022) yüksek lisans tez çalışmasında mükemmeliyetçilik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide öz-şefkatin aracı rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'den 432 genç yetişkinden oluşmakta olup, bu grubun 331'i kadın, 101'i erkektir. Araştırma sonucunda, yüksek mükemmeliyetçilik düzeyine sahip genç yetişkinlerin düşük öz-şefkat ve öznel iyi oluş düzeyleri bildirdiği; ayrıca öz-şefkatin mükemmeliyetçilik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygun (2023) yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinde duygusal öz-yeterlik ve olumlu düşünme becerilerinin öznel iyi oluş ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemi, 135 kadın ve 165 erkek olmak üzere toplam 300 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda

bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, anne ve baba eğitim seviyesi, ilişki durumu ve aile gelir düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca, duygusal öz-yeterlik ile olumlu düşünme becerileri ve öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Duygusal öz-yeterliğin alt boyutları olan duyguları düzenleme, duyguları düşünceleri destekleyici olarak kullanma, duyguları algılama ve duyguları anlama alt boyutlarının öznel iyi oluş, olumlu düşünme becerileri ve duygusal öz-yeterlik ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilediği ve duygusal öz-yeterlik ile bu alt boyutların öznel iyi oluşu olumlu şekilde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Gültekin (2024) yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencileri arasında mükemmeliyetçilik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'de yükseköğrenim gören üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, mükemmeliyetçilik algısı ile öznel iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Mükemmeliyetçilik düzeyinin artmasıyla öznel iyi oluşun azaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, kadınların mükemmeliyetçilik algılarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiş; buna karşın, öznel iyi oluş algısının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yazar (2025) yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş, yaşamda anlam ve özerk benlik yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören 18 yaş üstü 300 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, katılımcıların öznel iyi oluş ile yaşamda anlam düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu; öznel iyi oluş ile özerk benlik düzeyleri arasında da pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; ayrıca, yaşamda anlam ile özerk benlik düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye'de öznel iyi oluş alanında gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, bu çalışmaların genellikle bireylerin demografik özellikleri, psikolojik değişkenler ve yaşam doyumu gibi unsurlar üzerinden öznel iyi oluş düzeylerini anlamaya yönelik olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmalar genellikle lise, üniversite ve öğretmen aday öğrenci grupları üzerinde yoğunlaşmakta ve

öznel iyi oluşun benlik saygısı, sosyal destek, stresle başa çıkma, umut ve psikolojik sağlamlık gibi faktörlerle ilişkili olduğu ortaya konulmaktadır.

2.5.2. Öznel İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Diener ve Seligman (2002) yapmış oldukları çalışma ana örnekleme, Illinois Üniversitesi'nde 222 üniversite öğrencisiyle bir sömestr boyunca yapılan yoğun bir çalışmadan ortaya çıkmıştır. Araştırmada 222 lisans öğrencisinden oluşan çalışma grubu ile çoklu doğrulayıcı değerlendirme filtreleri kullanarak yüksek mutluluk açısından mutluluk düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Sürekli olarak çok mutlu insanların üst %10'luk kısmını ortalama ve çok mutsuz insanlarla karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda çok mutlu insanlar oldukça sosyal ve daha az mutlu gruplara kıyasla daha güçlü romantik ve diğer sosyal ilişkilere sahip oldukları, daha dışa dönük, daha uyumlu ve daha az nörotikler “Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri” uygulanması sonucu çeşitli psikopatoloji ölçeklerinden daha düşük puan aldığı, daha az mutlu gruplar ile karşılaştırıldığında, en mutlu katılımcılar önemli ölçüde daha fazla egzersiz yapmamış, dini faaliyetlere önemli ölçüde daha fazla katılmamış veya nesnel olarak tanımlanmış iyi olayları daha fazla deneyimlememiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diener vd., (2010) yapmış oldukları çalışmada psikolojik gelişmeyi ve duyguları (olumlu duygular, olumsuz duygular ve ikisi arasındaki fark) değerlendirmek amacıyla iyi olma hali ölçekleri oluşturmuşlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 689 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan “Flourishing Ölçeği” katılımcının ilişkiler, öz saygı, amaç ve iyimserlik gibi önemli alanlarda kendi kendine algıladığı başarının 8 maddelik kısa bir özet ölçüsüdür. Ölçek tek bir psikolojik iyi olma hali puanı vermektedir. Ölçek iyi psikometrik özelliklere sahiptir ve diğer psikolojik iyi oluş ölçekleriyle güçlü bir şekilde ilişkilidir. “Olumlu ve Olumsuz Deneyim Ölçeği” olumlu duygular için bir puan (6 madde), olumsuz duygular için bir puan (6 madde) üretir ve bu ikisi birleştirilerek bir denge puanı oluşturulabilmektedir. Bu 12 maddelik kısa ölçek, daha önceki olumlu ve olumsuz duygu ölçümlerine kıyasla bir dizi arzu edilen özelliğe sahiptir. Özellikle, ölçek sadece belirli bir türdeki duyguları değil, geniş bir yelpazedeki olumsuz ve olumlu deneyimleri ve duyguları birkaç madde ile değerlendirmekte ve

duyguların son 4 hafta içinde ne kadar süreyle yaşandığına dayanmaktadır. Ölçek, duygular ve duygusal iyi olma hali ölçümleriyle iyi bir uyum göstermektedir.

Dinisman ve Ben-Arieh (2016) yapmış oldukları çalışmada çocukların öznel iyi oluş özelliklerini ve bir dizi sosyo-demografik değişken ile çocukların öznel iyi oluşları arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 14 farklı ülkeden 34.500'den fazla çocuk oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda üç öznel iyi oluş ölçeği arasında bazı farklılıklar bulunmasına rağmen tüm ülkelerde çocukların öznel iyi oluşları nispeten yüksek olduğu, sosyo-demografik özellikler öznel iyi oluş varyansının nispeten düşük bir miktarını açıklamış olduğu ve demografik değişkenler en düşük katkıya sahip olması ile birlikte bunu sosyo-ekonomik öğeler takip etmekte, ülkelerin ise en yüksek katkıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Jebb, Morrison, Tay ve Diener (2020) yapmış oldukları çalışmada 166 ülkeden (1,7 milyondan fazla katılımcı) temsili kesitler kullanarak yaşam süresi boyunca üç öznel refah ölçütündeki farklılıkları incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda küresel olarak ve dünyanın farklı bölgelerinde, yaşam memnuniyeti ve olumsuz duygulanımda sadece çok küçük farklılıklar olduğu, buna karşın olumlu duygulanımdaki düşüşler daha büyük olduğu görülmüştür. Buna ek olarak öznel iyi oluşun dört önemli belirleyicisini (evlilik, istihdam, prososyallik ve yaşam anlamı) ve bunların ilişkilerinin nasıl değiştiğini incelemiştir. Bu yordayıcılar tipik olarak her dünya bölgesinde yaşam süresi boyunca daha yüksek öznel iyi olma hali ile ilişkilendirilmiştir. Evlilik üç sonuç için sadece çok küçük ilişkiler gösterirken, istihdam 50 yaş civarında zirve yapan daha büyük etkilere sahip olmuştur. Prososyallik sadece pozitif duygulanım ile pratikte anlamlı ilişkilere sahipken, yaşam anlamı bölgeler ve yaşlar arasında tüm öznel iyi olma hali ölçümleri ile güçlü ve tutarlı ilişkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Savahl, Casas ve Adams (2021) yapmış oldukları çalışmada global (yaşamın belirli bir yönüne atıfta bulunmadan genel ve iyi olma halini değerlendiren bağlamdan bağımsız maddeler) ve spesifik (yaşamın belirli bir yönünü değerlendiren alan temelli maddeler) bilişsel bileşenleri ve olumlu-olumsuz duygulanımı içeren çocukların öznel iyi olma hali modeli sunmayı ve çocukların öznel iyi olma halinin hiyerarşik yapısal (ikinci dereceden) modelinin uyum

yapısını test etmeyi ve buna ek olarak hiyerarşik modelin yaş ve cinsiyete göre ölçüm değişmezliğini test etmeyi amaçlamışlardır. “Çocukların Dünyası Araştırmasının” üçüncü dalgasından elde edilen verileri kullanmışlardır. Araştırmanın örneklemini 10 ve 12 yaş grubu 35 ülkeden seçilen 92.782 katılımcı (kızlar = %49,7) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çocukların öznel iyi olma halinin dört faktörlü doğrulayıcı faktör modeli için iyi bir uyum bulunmuştur. Çeşitli gizil faktörler arasındaki korelasyonlar beklendiği gibi olup yaşam memnuniyeti bileşenleri ile pozitif duygulanım arasında pozitif korelasyonlar ve negatif duygulanım ile negatif korelasyonların varlığı görülmüştür. Ayrıca, çocukların öznel iyi oluşunun hiyerarşik yapısal modeli için iyi bir uyum olduğu, ölçümün yaş ve cinsiyete göre değişmezliği sonucuna ulaşılmıştır.

Sharif, Mogilner ve Hershfield (2021) yapmış oldukları çalışmada 35.375 Amerikalıyı kapsayan iki büyük ölçekli veri setinde ve iki deneyde, bireylerin sahip oldukları isteğe bağlı zaman miktarı ile öznel refahları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda isteğe bağlı zaman ile öznel refah arasında negatif ikinci dereceden bir ilişki bulunmuş ve bunu içsel olarak tekrarlamışlardır. Sonuçlar, çok az zamana sahip olmanın stresin neden olduğu daha düşük öznel iyi oluşla gerçekten bağlantılı olduğunu gösterirken, daha fazla zamana sahip olmanın sürekli olarak daha yüksek öznel iyi oluş anlamına gelmediğini göstermiştir. Ayrıca bazen bol miktarda boş zamana sahip olmak, üretkenlik hissinin eksik olması nedeniyle daha düşük öznel iyi oluşla bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gao, Li ve Bai (2022) yaptıkları çalışmada affetme ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen meta-analiz raporlamayı amaçlamışlardır. Literatür taraması sonucunda 39.104 katılımcıyı içeren toplam 83 çalışma analize dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda affedici bireylerin daha yüksek öznel iyi oluş düzeyine, artan yaşam doyumuna, daha fazla olumlu duygusal deneyime ve daha az olumsuz duygusal deneyime sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca kişiliğin affetme eğilimi ile olumsuz duygular arasındaki ilişkinin cinsiyete bağlı olarak değiştiği tespit edilmiştir. Özellikle, kadınların affetme kişilik eğilimindeki oranı arttıkça, affetme eğilimi ile olumsuz duygular arasındaki ilişkinin zayıfladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katsantonis, McLellan ve Marquez (2023) yapmış oldukları çalışmada erken ergenlik döneminde öznel iyi oluştaki gelişimsel değişiklikleri ve öz saygı ile ilişkisini incelemeyi amaçlamışlardır. “Milenyum Kohort Çalışmasından” 11 ve 14 yaşlarındaki 11.231 ergenin (%50'si kız) verileri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öznel iyi oluşun 11 ile 14 yaşları arasında önemli ölçüde azaldığını, öznel iyi oluşun gelişimsel olarak istikrarsız olduğunu, öz saygının öznel iyi oluştaki daha sonraki değişiklikleri öngördüğünü, öznel iyi oluşun ise öz saygıdaki değişiklikleri öngörmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Buecker, Luhmann, Haehner, Bühler, Dapp, Luciano ve Orth (2023) yapmış oldukları meta-analiz çalışmasında üç öznel iyi oluş bileşenindeki (yaşam memnuniyeti, olumlu-olumsuz duygulanım) ortalama düzeydeki değişime ilişkin mevcut boylamsal verileri sentezlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu toplam 460.902 katılımcının yer aldığı 443 tekil örnekleme dayanmaktadır. Araştırma sonucunda yaşam memnuniyetinin 9 yaşından 16 yaşına kadar azaldığı, 70 yaşına kadar hafifçe arttığını ve daha sonra 96 yaşına kadar tekrar azaldığı görülmüştür. Olumlu duygulanım 9 yaşından 94 yaşına kadar neredeyse tüm zaman boyunca azalmış olduğu, olumsuz duygulanım 9 ila 22 yaşları arasında küçük iniş çıkışlar gösterdiği, olumsuz duygulanım 22 yaşından sonra 60 yaşına kadar azaldığı sonrasında ise 87 yaşına kadar tekrar artmış olduğu görülmüştür. Olumlu ve olumsuz duygulanımdaki ortalama değişimler yaşam memnuniyetinden daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wang, Gao, Wang ve Zhang (2024) yapmış oldukları çalışmada ortaokul İngilizce öğretmenlerinde öz yeterlilik ve öğretmenlerin iyi olma hali arasındaki ilişkide öğretim memnuniyeti ve dayanıklılığın rollerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 375 Çinli ortaokul İngilizce öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada karma yöntemli bir araştırma tasarımı kullanılmıştır. Araştırmada nicel veriler sonucunda hem öğretim memnuniyetinin hem de dayanıklılığın öz yeterlilik ve öğretmenlerin iyi olma hali arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitel görüşmeler sonucunda ise öğretim memnuniyetinin öncelikle işe bağlılığı artırdığını, iş stresini azalttığını, öğrenci ilişkilerini geliştirdiğini ve mesleki gelişimi artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışında gerçekleştirilen öznel iyi oluş ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, öznel iyi oluş kavramını farklı yaş grupları, kültürel yapılar ve psikolojik değişkenler çerçevesinde ele alarak kapsamlı bir şekilde incelendiği görülmüştür. Bu çalışmalar mutluluk, yaşam doyumunu, olumlu-olumsuz duygulanım, öz saygı, affetme ve sosyal ilişkiler gibi faktörlerin öznel iyi oluş üzerindeki ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları, aynı zamanda öznel iyi oluşun yalnız bireysel özelliklere değil, sosyo-kültürel ve çevresel faktörlere göre de şekillendiğini göstermektedir.

2.5.3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kutlu, Gökdere ve Çakır (2015) öğretmen adaylarının akademik erteleme seviyelerini ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalarında, akademik erteleme eğilimi ile mesleki tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 722 öğrenci katılım göstermiştir. Araştırma sonucunda akademik erteleme davranışının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarla negatif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimlerinin mezun oldukları lise türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiş; buna karşın, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mezun olunan lise türü ve ailesinde öğretmenlik mesleğini icra eden bir bireyin olup olmadığı açısından anlamlı bir değişiklik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tezcan ve Genç (2015) yaptıkları çalışmada ilköğretim bölümü öğretmen adaylarının kariyer planlarını ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören 101 dördüncü sınıf öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının tutumlarının olumlu bir düzeyde olduğu ve katılımcıların %95'inin öğretmenlik mesleğini yapmayı amaçladığı ortaya konmuştur. Ayrıca, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının kariyer planları, öğrenim gördükleri program ve tercih sıraları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uyanık (2017) yapmış olduğu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından boylamsal olarak incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini Eylül 2013 ve Mayıs 2017 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği lisans programında dört yıl boyunca eğitim alan 110 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Ayrıca birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile mesleğe yönelik tutumları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenirken, dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin orta düzeyde pozitif ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tuncer ve Dikmen (2018) yapmış oldukları çalışmada pedagojik formasyon eğitimine kayıtlı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile bilgi okuryazarlığı öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu Fırat Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitimine dahil olan ve rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 241 öğrenciden oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda bireylerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterlikleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bireylerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterlikleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında zayıf düzeyde ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alkan (2018) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri ile cinsiyet, yaş, bölüm ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 222 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği, ancak öğrenim görülen sınıf değişkeni açısından herhangi bir farklılık sergilemediği ortaya konmuştur. Ayrıca kadın katılımcıların ve öğretmenlik mesleğini içsel nedenlerle tercih eden bireylerin

öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları diğer katılımcılarla karşılaştırıldığında anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İşçi (2019) yüksek lisans tez çalışmasında öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeyi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenim gören 280 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğrencilerin duygusal zekâ düzeyi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin hem duygusal zekâ düzeyi hem de öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu üzerinde bölüm, bölümü tercih etme sırası, sınıf düzeyi, mezun oldukları lise türü, anne ve babanın mesleği ile eğitim durumu değişkenlerinin anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya konmuştur. Cinsiyet açısından ise, öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı, ancak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında kız öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş (2019) araştırmalarında okul öncesi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf toplam 176 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının; cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyine bağlı olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri lise türü değişkeni açısından değişmezken, mesleğe yönelik tutumlarında lise türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kozikoğlu ve Gönülal (2020) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 338 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yansıtıcı düşünme

eğilimlerinin yüksek ve mesleğe yönelik tutumlarının çok yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyetin mesleki tutumları üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığı görülse de kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere kıyasla daha yüksek düzeyde yansıtıcı düşünme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleklerine karşı tutumu ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuş; bu ilişkinin öğretim sürecinde sürekli düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, akademik sorumluluk, araştırmacılık ve mesleğe bakış gibi çeşitli alt faktörlerle bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydemir ve Er (2023) gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmen adaylarının özgeci davranışları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubunu, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde 2019-2020 bahar yarıyılında 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 542 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve özgecilik düzeylerinin yüksek bir seviyeye yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin özgecilik düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunduğu ve öğrencilerin özgecilik düzeyleri ile demografik değişkenlerin, öğretmenlik mesleğine dair tutumları üzerinde sınırlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aynas ve Yar Sevmiş (2024) gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin hazır oluş düzeylerini ve mesleğe yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubunu Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 144 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine hazır oluş düzeylerinin yüksek olduğu, mesleğe yönelik tutumlarının ise daha da yüksek olduğunu ortaya konmuştur. Ayrıca, öğretmen adaylarının mesleğe hazır oluş düzeyleri ile mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediği, ancak bölümü tercih etme şekli açısından anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının mesleğe hazır oluş düzeyleri ile mesleklerine yönelik tutumları arasında düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim ile ilgili yurt içinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimin cinsiyet, akademik başarı, duygusal zekâ, özgecilik, yansıtıcı düşünme eğilimi, hazır oluş ve öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri gibi değişkenlerle anlamlı ilişkiler taşıdığı görülmüştür. Araştırmalar, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde duygusal, bilişsel ve motivasyonel bileşenlerin bütüncül şekilde ele alınmasının önemine işaret etmektedir.

2.5.4. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Day, Kington, Stobart ve Sammons (2006) yaptıkları çalışmada sosyal yapılar ve bireysel eylemlilik arasındaki ilişkilerin doğasını, sosyal olarak inşa edilmiş ve dolayısıyla olumsal ve sürekli yeniden üretilen bir 'benlik' ile dayanıklı ve nispeten istikrarlı eğilimlere, tutumlara ve davranışsal tepkilere sahip bir 'benlik' kavramları arasındaki ve bilişsel ve duygusal kimlikler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaları bir araya getirerek öğretmen kimlikleri konusunu ele almayı amaçlamışlardır. Araştırmada mevcut araştırma literatürüne ve çalışma grubu 100 okulda 300 öğretmenle yürütülen, öğretmenlerin iş ve yaşamlarındaki farklılıkları ve bunların öğrenciler üzerindeki etkilerini araştıran, “Eğitim ve Beceriler Bakanlığı” tarafından finanse edilen dört yıllık bir projeden elde edilen bulgular doğrultusunda kimliklerin ne özünde istikrarlı ne de özünde parçalanmış olduğu, öğretmen kimlikleri bir dizi yaşam, kariyer ve durumsal faktöre göre farklı zamanlarda ve farklı şekillerde daha fazla veya daha az istikrarlı ve daha fazla veya daha az parçalanmış olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Singh ve Stoloff (2008) yapmış oldukları çalışmada eğilimleri tanımlamanın ve ölçmenin zor olduğu düşüncesi ile öğretmen adaylarının eğilimlerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. “Doğu Öğretmen Eğilimleri Endeksi” adında bir eğilim aracı geliştirmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 85 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda öğrencilerin genel olarak olumlu öğretmenlik eğilimi taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ignico ve Gammon (2010) yapmış oldukları çalışmada beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki eğilim puanlarını zaman içinde incelemeyi amaçlamışlardır. Ayrıca, öğretmen ve öğrenci değerlendirmeleri arasındaki farkları

da araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın alışma grubunu iki yıllık bir süre boyunca  yntem dersini (A, B ve C) tamamlayan 65 ğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda zaman içinde eğilim öz derecelendirmelerinde ve ğretmen derecelendirmelerinde bir düşüş olduğu, ğrenci ve ğretmen puanlarının A ve B sınıfları için farklı olduğu ancak C sınıfı için farklı olmadığı ve eğilimler leğinin ğretmen adaylarının mesleki davranışlarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir yöntem olarak grldğu sonucuna ulaşılmıştır.

Postholm (2012) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin temel öğretmenlik eğitimlerini tamamladıktan sonra mesleki gelişimlerine odaklanan çalışmaları incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada ele alınan araştırma sorusu “Deneyimli ğretmenler nasıl öğrenir?” şeklinededir. Araştırmada makalelerin incelenmesi sonucunda hem bireysel hem de kurumsal faktörlerin öğretmenlerin öğrenmesini etkilediğini, öğretmenlerin iş birliği, gelişimleri açısından önemli olduğu, iyi bir atmosfere sahip olumlu bir okul kltr ve öğretmenlerin öğrenmesine yönelik anlayış, dış kaynak kişilerle iş birliğine ek olarak, öğretmenlerin mesleki gelişimini etkileyebileceği, okulda öğrenmenin öğretmenlerin gelişimi için en iyi alan olduğu dşnncesi sonucuna ulaşılmıştır.

Parvez ve Shakir (2013) yapmış oldukları çalışmada aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın alışma grubunu 90’ı özel, 90’ı kamu kurumlarından olmak üzere 180 ğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda özel ve kamu kurumlarında okuyan ğretmen adaylarının tutumlarında anlamlı bir fark olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca kadın ve erkek, Müslüman ve gayrimüslim, fen ve sosyal bilimler ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Skaalvik ve Skaalvik (2015) yapmış oldukları çalışmada Norveçli ğretmenler arasında iş tatmini, işle ilgili stres, stresin sonuçları ve başa çıkma stratejilerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın alışma grubunu 30 çalışan ğretmen ve dört emekli ğretmen oluşturmaktadır. Çalışma yapılan nitel görüşmelere dayanmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcılar yüksek iş tatmininin yanı sıra ciddi stres ve tükenmişlik yaşadıklarını, farklı yaşlardaki veya kariyerlerinin farklı aşamalarındaki öğretmenler aynı iş tatmini ve stres

kaynaklarını bildirmiştir. Ayrıca başa çıkma stratejileri ve sonuçları katılımcılar arasında yaşa göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Wake ve Bunn (2016) yapmış oldukları çalışmada mesleğe yeni başlayan öğretmen adaylarının eğilim algılarını incelemeye yönelik programatik bir çabayı anlatmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu geleneksel olmayan bir öğretmen eğitimi programının ilk dönemindeki 114 yüksek lisans düzeyindeki öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adayları, mesleki davranışlarını değerlendirmek üzere tasarlanmış bir bölüm eğilim rubriğine göre kendilerini puanlamış ve puanlamalarını desteklemek üzere yansıtıcı gerekçeler yazmışlardır. Araştırma sonucunda adayların gerekçelerini yazarken kendilerini hatasız, hatayı kabul eden ve hata atayan olarak konumlandıkları görülmüştür. Bu konular, adayların program ve fakülte beklentilerine ilişkin konularını analiz etmek için mercek olarak kullanılmıştır. Adayların eğilim performansı gerekçeleri acemi statülerine, iş ve aile taleplerine ve bazı ders taleplerine yönelik kabul edilen minimalist yaklaşıma dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mpofu ve Nthontho (2017) yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının etkili uygulayıcılar olmak için ihtiyaç duydukları eğilimleri araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışma Dewey'in yapılandırmacı gelişimsel öğrenme teorisi ve Bandura'nın sosyal öğrenme teorisi tarafından desteklenmektedir. Araştırmada "Öğretmen adayları etkili uygulayıcılar olmak için hangi öğretmenlik eğilimlerine ihtiyaç duymaktadır?" sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Araştırmada yorumsamacı paradigma içinde konumlandırılmış nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının etkili uygulayıcılar olmak için kendileriyle ilgili, öğrenenlerle ilgili ve meslekle ilgili eğilimlere ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Truscott ve Stenhouse (2022) yapmış oldukları çalışmada pedagojik yönelimlerin alana özgü öğretmen eğilimlerini geliştirdiği önermesini test etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kültürel olarak ilgili öğretimi vurgulayan kentsel bir öğretmen sertifika programındaki on dokuz öğretmen adayıyla yürütülmüştür. Tüm derslerin ve çeşitli kentsel sınıflardaki öğretim deneyimlerinin tamamlanmasının ardından öğretmen adayları ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda akademik başarı ve kültürel yeterlilikle ilişkili öğretmen eğilimlerinin yaygın olduğu, eleştirel

bilinç alanıyla ilişkili eğilimlerin ise minimum düzeyde olduğu, çeşitliliğe saygı, özgünlük ve genellenebilirlik ile ilişkili öğretmen eğilimleri için birbiriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim ile ilgili yurt dışında yapılan ilgili araştırmalar incelendiğinde, öğretmenlik kimliğinin gelişimi, mesleki tutumlar, pedagojik yönelimler ve mesleki doyum gibi kavramlar üzerinden öğretmenlik mesleğine ilişkin eğilimleri derinlemesine ele alındığı görülmüştür. Araştırma bulguları, öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerin zaman içinde değişebildiğini, iş stresi, mesleki kimlik, öz yeterlik ve öğrenme toplulukları gibi faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

3. ANKET ANALİZİ

3.1. Örneklem Seçimi

3.1.1. Araştırma Modeli

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma bir ilişkisel tarama araştırmasıdır. İlişkisel tarama modeli, “İki veya daha fazla sayıdaki değişkenler arasındaki değişimi ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleri” olarak ifade edilmektedir (Karasar, 2016, s. 114). Ayrıca bu çalışmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının ilgili değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) göre farklılaşma durumu da incelenmiştir. Araştırmaya bu yönüyle de nedensel karşılaştırma araştırması denilebilir.

3.1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 akademik yılı içerisinde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi bölümü, İlköğretim Matematik Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgiler Formu”, “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği” aracılığı ile 154 ilköğretim matematik öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ilköğretim matematik öğretmen adaylarına ilişkin sosyo-demografik özellikler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	f	(%)
Cinsiyet	Kadın	123	79,9
	Erkek	31	20,1
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	10	6,5
	2.Sınıf	38	24,7
	3.Sınıf	54	35,1
	4.Sınıf	52	33,8
Mezun Olunan Lise Türü	Fen Lisesi	34	22,1
	Anadolu Lisesi	106	68,8
	Mesleki ve Tek.AL.	2	1,3
	Diğer	12	7,8
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	61	39,6
	Ortaokul	33	21,4
	Lise	42	27,3
	Lisans	17	11,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	27	17,5
	Ortaokul	20	13,0
	Lise	56	36,4
	Lisans	50	32,5

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.1’de ilköğretim matematik öğretmen adaylarının sosyo-demografik özelliklerine ait bilgiler görülmektedir. Öğretmen adaylarının %79,9’u (N=123) kadın, %20,1’i (N=31) erkek olduğu, %6,5’i (N=10) birinci sınıf düzeyinde, %24,7’si (N=38) ikinci sınıf düzeyinde, %35,1’i (N=54) üçüncü sınıf düzeyinde, %33,8’i (N=52) dördüncü sınıf düzeyinde olduğu, %22,1’i (N=34) fen lisesi, %68,8’i (N=106) anadolu lisesi, %1,3’ü (N=2) mesleki ve teknik anadolu lisesi, %7,8 (N=12) diğer lise türlerinden birinden mezun olduğu, anne eğitim durumunun %39,6’sı (N=61) ilkokul mezunu olduğu, %21,4’ü (N=33) ortaokul mezunu olduğu, %27,3’ü (N=42) lise mezunu olduğu, %11’i (N=17) lisans mezunu olduğu, baba eğitim durumunun %17,5’i (N=27) ilkokul mezunu olduğu, %13’ü (N=20) ortaokul mezunu olduğu, %36,4’ü (N=56) lise mezunu olduğu, %32,5’i (N=50) lisans mezunu olduğu görülmektedir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler “Kişisel Bilgiler Formu”, “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği” ile toplanmıştır.

3.1.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın amacı doğrultusunda, öğretmen adaylarının cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, mezun oldukları lise türü, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunu belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan bir veri toplama formudur.

3.1.3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği

Araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla Tuzgöl Dost (2005) tarafından geliştirilen “Öznel İyi Oluş (ÖİO)” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 46 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Öznel iyi oluş ölçeği bireylerin yaşamları hakkındaki bilişsel değerlendirmeleri ile yaşadıkları olumlu-olumsuz duyguların sıklığı ve yoğunluğunu belirleyerek öznel iyi oluş düzeylerini saptamayı amaçlamıştır. Cevaplama sistemi her ifade için “(5) Tamamen Uygun”, “(4) Çoğunlukla Uygun”, “(3) Kısmen Uygun”, “(2) Biraz Uygun” ve “(1) Hiç Uygun Değil” olarak beşli likert ölçeği şeklindedir. Her bir maddenin puan aralığı “5 ile 1” arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin 26’sı olumlu 20’si olumsuz ifade şeklindedir. Olumsuz ifadeler 2, 4, 6, 10, 13, 15, 17, 19, 21, 24, 26, 28, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 43 ve 45. maddelerdir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 209 üniversitesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 46 puan, en yüksek puan 230’dur. Alınan yüksek puan öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Öznel iyi oluş ölçeğinden alınan puanların alt ve üst %27’lik puan grupları ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış olup gruplar arasında anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .93; test-tekrar test güvenirlik katsayısı r: .86 olarak saptanmıştır. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach alfa katsayı ise .91 olarak tespit edilmiştir. Analizler sonucu öznel iyi oluş ölçeğinin üniversite öğrencilerinin öznel iyi düzeylerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ifade etmektedir.

3.1.3.3. Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimleri düzeylerinin belirlenebilmesi için West vd. (2020) tarafından geliştirilen, Genç, Çolakoğlu ve Akıncı (2023) tarafından uyarlanan Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin her bir maddesi 0 (hiçbir zaman) ile 6 (her zaman) arasında değişen 22 maddeden oluşan yedi dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek öğretmen yeterliği, iletişim ve uyum becerileri, öğretme motivasyonu ve öğrenmeye istekli olma alt boyutlarını içermektedir. Uyarlanan ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa değerleri 0,73 ile 0,89 arasında değiştiği ve tüm faktörlerin yeterli güvenirlik düzeyi sağladığı görülmüştür. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach alfa katsayısı .95, öğretmen yeterliği alt boyutu Cronbach alfa katsayısı .88, iletişim ve uyum becerileri alt boyutu Cronbach alfa katsayısı .84, öğretme motivasyonu alt boyutu Cronbach alfa katsayısı .91, öğrenmeye istekli olma alt boyutu Cronbach alfa katsayısı .72 değerlerine sahip olduğu saptanmıştır. Analizler sonucu Öğretmenlik Eğilimi Ölçeğinin Türkçe uyarlamasının öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölme aracı olduğu ortaya konulmuştur.

3.1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama süreci, Ekim ile Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki ilköğretim matematik öğretmen adaylarına araştırmanın amacı açıklanmış, ardından ilgili ölçekler dağıtılmıştır. Katılımcılardan ölçekleri yanıtlamaları istenmiş ve belirlenen sürenin sonunda ölçekler bizzat toplanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler analizlerde kullanılmak üzere Microsoft Excel programına aktarılmış ve verilerin analizi SPSS 20.0 paket programı aracılığı ile yapılmıştır. Araştırmada verilerin betimlenmesi için frekans (f), yüzde (%), ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (SS) kullanılmıştır. Verilerin analizinde kullanılacak olan istatistiksel yöntemle karar verebilmek adına normallik dağılımı durumları incelenmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri esas alınmış olup Kolmogorov-Smirnov Testi sonucunda verilerin normalliğine ilişkin istatistikler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2: Puan Dağılımlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek	$\bar{X}$	SS	Basıklık		Çarpıklık		K-S Testi (p)
			Katsayı	Standart H.	Katsayı	Standart H.	
Öznel İyi Oluş	3,63	0,48	-0,440	0,389	0,023	0,195	0,200
Öğretmenlik Eğilimi	4,61	0,85	0,366	0,389	-0,806	0,195	0,005*

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 incelendiğinde ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ile öğretmenlik eğilimi ölçeklerine ilişkin basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) katsayı değerlerinin ± 1 aralığında değiştiği görülmektedir. Bu aralık ölçeklerin normal dağılım göstermediğini ifade etmektedir. Bununla birlikte öğretmenlik eğilimi ölçeğinin Kolmogorov-Smirnov testi sonucunun $p < 0,05$ olduğu görülmektedir. Bu bulgu ölçek puanlarının normal dağılım sergilemediğini ifade etmektedir. Kolmogorov-Smirnov test sonucu ile birlikte Basıklık-Çarpıklık kat sayısının istatistiksel değer aralıkları ile birlikte değerlendirildiğinde verilerin normal bir dağılım göstermediğini söylemek mümkündür. Buna bağlı olarak araştırmada non-parametrik testler olan Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Ayrıca ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile öğretmenlik eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Spearman Rank korelasyon katsayısına bakılmıştır.

3.2. Anket Bulguları

Bu bölümde alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ne düzeydedir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine bakılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.3’de yer almaktadır.

Tablo 3.3: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama $\bar{X}$	SS
Öznel İyi Oluş (Genel)	154	2,28	4,87	3,63	0,48

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.3 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarına uygulanan öznel iyi oluş testinden alınan puanlar, madde ortalamaları ($\bar{X}$), standart sapma (SS) değerleri verilmiştir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyine ait aldıkları genel puanlar ($\bar{X}=3,63$; $SS=0,48$) şeklindedir.

3.2.2. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılarak elde edilmiştir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait analiz sonuçları Tablo 3.4’de verilmiştir.

Tablo 3.4: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Sd	U	P	Farkın Kaynağı
Öznel İyi Oluş (Genel)	Kadın	123	79,30	9753,50	0,48	1685,500	0,319*	Fark yoktur.
	Erkek	31	70,37	2181,50	0,49			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.4 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyete göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçları görülmektedir. “Öznel İyi Oluş” genel puanlarına göre kadın ve erkek ilköğretim matematik öğretmen adaylarının ($U=1685,500$; $p>0,05$) değerleri doğrultusunda aralarında istatistiksel anlamda bir farklılaşma bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre karşılaştırmasına ait analiz sonuçları Tablo 3.5’de verilmiştir.

Tablo 3.5: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Farkın Kaynağı
Öznel İyi Oluş (Genel)	1.Sınıf	10	71,10	0,50	2,287	0,515*	Fark yoktur.
	2.Sınıf	38	71,07	0,53			
	3.Sınıf	54	76,52	0,45			
	4.Sınıf	52	84,45	0,48			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.5 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. “Öznel İyi Oluş” genel puanlar ($X^2=2,287$; $p>0,05$) şeklindedir. Bu bulguya göre ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinde sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Öznel iyi oluş genel puanlarına bakıldığında 4. Sınıf ilköğretim matematik öğretmen adayları diğer sınıf düzeylerine göre en yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Sınıf düzeyleri arasında en düşük sıra ortalaması 2. Sınıf ilköğretim adaylarına aittir. 1. Sınıf düzeyi ilköğretim matematik öğretmen adayları; 2. Sınıf düzeyi ilköğretim matematik öğretmen adayları sıra ortalaması değerine en yakın olmakla birlikte daha yüksek bir sıra ortalamasına sahiptir. Sınıf düzeyi 3. Sınıf olan ilköğretim matematik öğretmen adayları; 1. Sınıf ve 2. Sınıf düzeylerindeki ilköğretim matematik öğretmen adaylarına göre daha yüksek sıra ortalamasına sahip olup 4. Sınıf ilköğretim matematik öğretmen adaylarına göre daha düşük bir sıra ortalamasına sahiptir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mezun olunan lise türüne göre karşılaştırılmasına ait analiz sonuçları Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.6: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Karşılaştırılması

	Lise Türü	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	Fark Kaynağı
Öznel İyi Oluş (Genel)	Fen Lisesi	34	74,28	0,704	0,872*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	77,50			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	94,50			
	Diğer	12	83,75			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.6 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının mezun olunan lise türüne göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. “Öznel İyi Oluş” genel puanları ($X^2=0,704$; $p>0,05$) şeklindedir. Bu bulguya göre ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinde mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Öznel iyi oluş genel puanlarına bakıldığında, Fen Lisesinden mezun olan ilköğretim matematik öğretmen adayları en düşük sıra ortalamasına sahiptir. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden mezun olan ilköğretim matematik öğretmen adayları en yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına dair analiz sonuçları Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.7: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	Fark Kaynağı
Öznel İyi Oluş (Genel)	İlkokul	61	76,47	0,022	0,999*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	77,15			
	Lise	42	77,17			
	Lisans	17	78,21			

* $p>0,05$

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.7 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. “Öznel İyi Oluş” düzeyinin anne eğitim durumuna göre genel puanları ($X^2=0,022$; $p>0,05$) şeklindedir. Bu bulguya göre ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinde anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin baba eğitim duruma göre karşılaştırılmasına dair analiz sonuçları Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	Fark Kaynağı
Öznel İyi Oluş (Genel)	İlkokul	27	70,37	2,489	0,477*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	66,83			
	Lise	56	82,05			
	Lisans	50	78,99			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.8 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis analiz sonuçları görülmektedir. “Öznel İyi Oluş” düzeyinin baba eğitim durumuna göre genel puanları ($X^2=2,489$; $p>0,05$) şeklindedir. Bu bulguya göre ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinde baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.2.3. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri ne düzeydedir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine bakılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.9’da yer almaktadır.

Tablo 3.9: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerine İlişkin Bulgular

	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama $\bar{X}$	SS
Öğretmen Yeterliği	154	2,00	6,00	4,58	0,92
İletişim ve Uyum Becerileri	154	1,71	6,00	4,44	0,86
Öğretme Motivasyonu	154	1,00	6,00	4,93	0,99
Öğrenmeye İstekli Olma	154	1,33	6,00	4,46	1,00
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	154	1,68	5,95	4,61	0,85

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.9 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarına uygulanan öğretmenlik eğilimi testinden alınan puanlar, madde ortalamaları ($\bar{X}$), standart sapma (SS) değerleri verilmiştir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimi “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutundan aldığı puanları ($\bar{X}=4,58$; $SS=0,92$) şeklindedir. “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,44$; $SS=0,86$) şeklindedir. “*Öğretme Motivasyonu*” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,93$; $SS=0,99$) şeklindedir. “*Öğrenmeye İstekli Olma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,46$; $SS=1,00$) şeklindedir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimi testinden aldıkları genel puan ise ($\bar{X}=4,61$; $SS=0,85$) şeklindedir. Öğretmenlik eğilimi alt boyutlarından “*Öğretme Motivasyonu*” en yüksek değere sahip iken “*İletişim ve Uyum Becerileri*” en düşük değere sahip olduğu görülmektedir.

3.2.4. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerinden yararlanılarak elde edilmiştir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.10’da sunulmuştur.

Tablo 3.10: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Öğretmen Yeterliği	Kadın	123	81,97	10082,50	1356,500	0,013*
	Erkek	31	59,76	1852,50		
İletişim ve Uyum Becerileri	Kadın	123	79,43	9770,00	1669,000	0,284
	Erkek	31	69,84	2165,00		
Öğretme Motivasyonu	Kadın	123	82,78	10182,00	1257,000	0,003*
	Erkek	31	56,55	1753,00		
Öğrenmeye İstekli Olma	Kadın	123	81,01	9964,50	1474,500	0,050*
	Erkek	31	63,56	1970,50		
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	Kadın	123	81,60	10036,50	1402,500	0,023*
	Erkek	31	61,24	1898,50		

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.10 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutu ($U=1356,500$; $p<0,05$), “*Öğretme Motivasyonu*” alt boyutu ($U=1257,000$; $p<0,05$), “*Öğrenmeye İstekli Olma*” alt boyutu ($U=1474,500$; $p<0,05$) ve “*Öğretmenlik Eğilimi*” genel puan ($U=1402,500$; $p<0,05$) değerlerinde kadın ve erkek ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutu ($U=1669,000$; $p>0,05$) puanlarına göre kadın ve erkek ilköğretim öğretmen adayları arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.11’de sunulmuştur.

Tablo 3.11: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Fark Kaynağı
Öğretmen Yeterliği	1.Sınıf	10	97,20	0,79	9,873	0,020*	Fark vardır.
	2.Sınıf	38	64,80	0,93			
	3.Sınıf	54	71,25	0,92			
	4.Sınıf	52	89,48	0,87			
İletişim ve Uyum Becerileri	1.Sınıf	10	92,90	0,75	14,605	0,002*	Fark vardır.
	2.Sınıf	38	58,63	0,87			
	3.Sınıf	54	73,25	0,79			
	4.Sınıf	52	92,74	0,86			
Öğretme Motivasyonu	1.Sınıf	10	95,80	0,80	4,646	0,200	Fark yoktur.
	2.Sınıf	38	68,42	1,02			
	3.Sınıf	54	74,35	0,93			
	4.Sınıf	52	83,88	1,05			
Öğrenmeye İstekli Olma	1.Sınıf	10	84,85	0,89	4,413	0,220	Fark yoktur.
	2.Sınıf	38	67,86	0,96			
	3.Sınıf	54	74,40	0,94			
	4.Sınıf	52	86,36	1,10			
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	1.Sınıf	10	94,30	0,73	10,618	0,014*	Fark vardır.
	2.Sınıf	38	63,07	0,85			
	3.Sınıf	54	72,05	0,79			
	4.Sınıf	52	90,48	0,89			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.11 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutu ($X^2=9,873$; $p<0,05$), “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutu ($X^2=14,605$; $p<0,05$), “*Öğretmenlik Eğilimi*” genel ($X^2=10,618$; $p<0,05$) puanlarında sınıf düzeyine göre ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. “*Öğretme Motivasyonu*” alt boyutu ($X^2=4,646$; $p>0,05$) ve “*Öğrenmeye İstekli Olma*” alt boyutu ($X^2=4,413$; $p>0,05$) puanlarında sınıf düzeyi değişkenine göre ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin mezun olunan lise türüne göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.12’de sunulmuştur.

Tablo 3.12: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Lise Türü	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	Farkın Kaynağı
Öğretmen Yeterliği	Fen Lisesi	34	74,72	1,868	0,600*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	78,47			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	114,75			
	Diğer	12	70,63			
İletişim ve Uyum Becerileri	Fen Lisesi	34	74,74	0,856	0,836*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	78,79			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	96,50			
	Diğer	12	70,79			
Öğretme Motivasyonu	Fen Lisesi	34	73,10	1,075	0,783*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	78,79			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	101,75			
	Diğer	12	74,54			
Öğrenmeye İstekli Olma	Fen Lisesi	34	73,47	0,423	0,935*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	79,00			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	74,75			
	Diğer	12	76,08			
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	Fen Lisesi	34	73,65	1,401	0,705*	Fark yoktur.
	Anadolu Lisesi	106	79,10			
	Mesleki ve Teknik AL.	2	103,25			
	Diğer	12	69,96			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.12 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutu ($X^2=1,868$; $p>0,05$), “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutu ($X^2=0,856$; $p>0,05$), “*Öğretme Motivasyonu*” alt boyutu ($X^2=1,075$; $p>0,05$), “*Öğrenmeye İstekli*

Olma” alt boyutu ($X^2=0,423$; $p>0,05$) ve “*Öğretmenlik Eğilimi*” genel ($X^2=1,401$; $p>0,05$) puanlarında mezun olunan lise türüne göre ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin anne eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.13’de sunulmuştur.

Tablo 3.13: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X^2	P	Farkın Kaynağı
Öğretmen Yeterliği	İlkokul	61	76,75	0,259	0,968*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	78,76			
	Lise	42	74,68			
	Lisans	17	80,21			
İletişim ve Uyum Becerileri	İlkokul	61	73,48	1,012	0,798*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	80,45			
	Lise	42	80,83			
	Lisans	17	73,47			
Öğretme Motivasyonu	İlkokul	61	79,26	0,401	0,940*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	73,35			
	Lise	42	77,08			
	Lisans	17	75,76			
Öğrenmeye İstekli Olma	İlkokul	61	74,13	1,825	0,609*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	75,91			
	Lise	42	84,50			
	Lisans	17	70,88			
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	İlkokul	61	75,66	0,135	0,987*	Fark yoktur.
	Ortaokul	33	77,83			
	Lise	42	78,67			
	Lisans	17	76,09			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.13 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutu ($X^2=0,259$; $p>0,05$), “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutu ($X^2=1,012$; $p>0,05$), “*Öğretme Motivasyonu*” alt boyutu ($X^2=0,401$; $p>0,05$), “*Öğrenmeye İstekli Olma*” alt boyutu ($X^2=1,825$; $p>0,05$), “*Öğretmenlik Eğilimi*” genel ($X^2=0,135$; $p>0,05$)

puanlarında anne eğitim durumuna göre ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin baba eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.14’de sunulmuştur.

Tablo 3.14: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	Farkın Kaynağı
Öğretmen Yeterliği	İlkokul	27	67,72	4,742	0,192*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	67,18			
	Lise	56	76,07			
	Lisans	50	86,98			
İletişim ve Uyum Becerileri	İlkokul	27	67,56	5,598	0,133*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	71,98			
	Lise	56	72,76			
	Lisans	50	88,86			
Öğretme Motivasyonu	İlkokul	27	72,41	5,496	0,139*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	58,45			
	Lise	56	78,91			
	Lisans	50	84,76			
Öğrenmeye İstekli Olma	İlkokul	27	71,80	3,997	0,262*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	64,00			
	Lise	56	76,54			
	Lisans	50	85,52			
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	İlkokul	27	69,07	5,461	0,141*	Fark yoktur.
	Ortaokul	20	64,85			
	Lise	56	75,44			
	Lisans	50	87,89			

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.14 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimlerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda “*Öğretmen Yeterliği*” alt boyutu ($X^2=4,742$; $p>0,05$), “*İletişim ve Uyum Becerileri*” alt boyutu ($X^2=5,598$; $p>0,05$), “*Öğretme*

Motivasyonu” alt boyutu ($X^2=5,496$; $p>0,05$), “*Öğrenmeye İstekli Olma*” alt boyutu ($X^2=3,997$; $p>0,05$), “*Öğretmenlik Eğilimi*” genel ($X^2=5,461$; $p>0,05$) puanlarında baba eğitim durumuna göre ilköğretim matematik öğretmen adayları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

3.2.5. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “İlköğretim Matematik Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklindedir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik eğilimleri arasındaki ilişkiye ait analiz sonuçları Tablo 3.15’de sunulmuştur.

Tablo 3.15: İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişki

Ölçme Araçları ve Alt Boyutlar	Korelasyon Katsayısı	ÖİÖ (Genel)	ÖE (Genel)	ÖY	İUB	ÖM	ÖİÖ
Öznel İyi Oluş (Genel)	r	1,000	0,364**	0,380	0,367	0,294**	0,244**
Öğretmenlik Eğilimi (Genel)	r	0,364**	1,000	0,942**	0,922**	0,898	0,823**
Öğretmen Yeterliği	r	0,380**	0,942**	1,000	0,823**	0,801**	0,695
İletişim ve Uyum Becerileri	r	0,367**	0,922**	0,823**	1,000**	0,756**	0,703**
Öğretme Motivasyonu	r	0,294**	0,898**	0,801**	0,756**	1,000**	0,736**
Öğrenmeye İstekli Olma	r	0,244**	0,823**	0,695**	0,703**	0,736**	1,000**

Kaynak: Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.15 incelendiğinde, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik eğilimleri arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğuna dair yapılan Spearman sıra farkları korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik eğilimleri arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r=0,364$).

SONUÇ

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ölçeğinden elde edilen bulgulara bakıldığında puan ortalamaları ölçekte “(4) Çoğunlukla Uygun” değerine denk gelmektedir. Bu sonuç öğretmen adaylarının genel anlamda yaşamdan memnun olduklarını, olumlu duygulara olumsuz duygulardan daha fazla sahip olduklarını ve hem bireysel hem de mesleki anlamda hayatlarını anlamlı buldukları şeklinde yorumlanabilir. Öznel iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin daha motive, dayanıklı ve mesleki görevlerini yerine getirirken daha istekli oldukları çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Malkoç ve Yalçın (2015), üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve öznel iyi oluş ilişkisini incelemiş, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan öğrencilerin öznel iyi oluş seviyelerinin de daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Keyes (2005), ruh sağlığını sadece psikolojik hastalık olmaması olarak değil, aynı zamanda öznel ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olması olarak tanımlamış; bireyin sosyal, psikolojik ve duygusal işlevselliğinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulguları ile paralellik göstermekte olup öğretmen adaylarının mesleki gelişim sürecinde psikolojik iyilik hallerinin desteklenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç öznel iyi oluşun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Türköz ve Şahin Kıralp (2019), yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığını tespit etmemişlerdir. Bu çalışma araştırma sonucu ile

tutarlı olmakla birlikte alanyazında araştırma sonucu ile çelişen çalışmalar da mevcuttur. Dilmaç ve Bozgeyikli (2009), kadın öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Tuzgöl Dost (2007), üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada kadın öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmalarda elde edilen farklı sonuçların, örneklem gruplarındaki farklılıklar ile kullanılan ölçme aracı çeşitliliğinden kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. 4. Sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının öznel iyi oluş puanlarının diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç öğretmen adaylarının mezuniyet yaklaştıkça yaşamı daha anlamlı bulduklarını, olumlu duygularının olumsuz duygularından daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Sarıtaş (2019), yapmış olduğu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının öznel iyi oluş düzeyinin sınıf düzeyi değişkenine göre kısmen veya tamamen anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Buna karşın Dilmaç ve Bozgeyikli (2009), öğretmen adaylarının öznel iyi oluş seviyelerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Araştırmalarda edinilen farklı sonuçlar, birbirinden farklı örneklem grupları ile çalışılmasından kaynaklandığı şeklinde ifade edilebilir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş seviyelerinin mezun oldukları lise türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuç öznel iyi oluşun mezun olunan lise türü değişkeninden etkilenmediği şekilde yorumlanabilir. Benzer şekilde Sarıtaş (2019), yüksek lisans tez çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik iyi oluş düzeylerinde mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Budak, Gündoğdu ve Bayraktar (2024), yapmış oldukları çalışmada üniversite öğrencilerinin mezun olunan lise türü değişkenine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın Tosyalıoğlu ve Albayrak (2023), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinde mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir

farklılaşma olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen farklı sonuçlar, araştırmalarda farklı ölçme araçları kullanılmasından ve farklı örneklem grupları ile çalışılmasından kaynaklandığı şeklinde ifade edilebilir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç öznel iyi oluşun anne eğitim durumu değişkeninden etkilenmediği şekilde yorumlanabilir. Benzer şekilde Türköz ve Şahin Kıralp (2019), öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermediğini belirtmişlerdir. Sarıtaş (2019) tarafından yürütülen araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde anne eğitim durumunun belirgin bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Yaşar (2015), yüksek lisans tez çalışmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Buna göre ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri üzerinde anne eğitim durumunun etkili bir değişken olmadığı saptanmıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç öznel iyi oluşun baba eğitim durumu değişkeninden etkilenmediği şekilde yorumlanabilir. Benzer şekilde Türköz ve Şahin Kıralp (2019), öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermediğini belirtmişlerdir. Sarıtaş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde baba eğitim durumunun belirgin bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgulara karşın Yaşar (2015) yüksek lisans tez çalışmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyinin baba eğitim değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Baba eğitim durumu lise düzeyi olanların yaşam doyumu puanları anlamlı bir biçimde yüksek çıkmış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmalarda elde edilen farklı sonuçlar, farklı örneklem grupları ile çalışılmasından kaynaklandığı şeklinde düşünülmektedir.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerine İlişkin Sonuçlar

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri genel olarak yüksek düzeydedir. Öğretmen adayları en yüksek puanı “Öğretme Motivasyonu” alt boyutundan almıştır. Bu durum mesleğe yönelik güçlü bir istek ve mesleki idealizme sahip olduklarını göstermektedir. Diğer “Öğretmen Yeterliği”, “İletişim ve Uyum Becerileri” ve “Öğrenmeye İstekli Olma” alt boyutları da yüksek ortalama değerlerine sahiptir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerinin güçlü olduğu şeklinde yorumlanabilir. Demirtaş, Cömert ve Özer (2011), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini bir ideal olarak gördüklerini ve toplumsal değer yüklediklerini vurgulamıştır. Ünal ve Akay (2017), öğretmenlik mesleği ile ilgili yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum içinde olduklarını belirtmiştir. Bu bulgular araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu eğilimlerinin, gelecekteki mesleki başarı, öğrenciyle kuracakları etkileşim kalitesi ve sınıf yönetimi becerileri açısından önemli bir avantaj oluşturacağı düşünülmektedir.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın öğretmen adaylarının öğretmen yeterliği, öğretme motivasyonu, öğrenmeye istekli olma alt boyutları ile öğretmenlik eğilimi genel puanlarında erkek adaylara göre göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç kadın öğretmen adaylarının mesleğe karşı daha güçlü bir bağlılık ve idealist bir tutum sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş (2019), okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Aksoy (2010), kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Kocaarslan (2014), yapmış olduğu çalışmada kadın öğretmen

adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir. Buna bulgulara karşın Demirtaş, Cömert ve Özer (2011), yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında fark olmadığı tespit etmişlerdir. Araştırmalarda elde edilen farklı sonuçların, farklı örneklem grupları ile çalışılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. 4. Sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimleri öğretmen yeterliği, iletişim ve uyum becerileri ile genel öğretmenlik eğilimi puanlarının diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç öğretmen adaylarının sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki bilgi, beceri ve motivasyonlarının da geliştiğini ve öğretmenlik mesleğine yönelik daha güçlü bir eğilim sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Alanyazında bu bulgu ile paralellik gösteren çalışmalar yer almaktadır. Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş (2019) okul öncesi öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiştir. Uyanık (2017), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Bu bulgulara karşın Abbasoğlu ve Öncü (2013), beden eğitimi öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Elde edilen bulgulardaki farklılıkların, araştırmalarda farklı örneklem grupları ile çalışılmasından ve farklı ölçme araçları kullanılmasından kaynaklandığı şeklinde ifade edilebilir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri mezun olunan lise türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimin mezun olunan lise türü değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Aksoy (2010), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Buna karşın Zembat, Yılmaz ve İlçi Küsmüş (2019) öğretmen adaylarının

öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgulardaki farklılıkların, farklı örneklem grupları ile çalışılmasından ve farklı ölçme araçları kullanılmasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimin anne eğitim durumu değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Abbasoğlu ve Öncü (2013), beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Kocaarslan (2014) anne eğitim durumunun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilemediğini belirtmiştir. Araştırma sonuçları, anne eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri üzerinde doğrudan belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimin baba eğitim durumu değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Kocaarslan (2014), baba eğitim durumunun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilemediğini belirtmiştir. Abbasoğlu ve Öncü (2013), beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının baba eğitim duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ifade etmişlerdir. Elde edilen sonuçlar araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Literatürde bu sonuç ile çelişen çalışmalar da bulunmaktadır. Dönmez ve Uslu (2013), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen bulgulardaki farklılıkların, araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ile örneklem gruplarının farklılık göstermesinden dolayı olduğu düşünülebilir.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Eğilimleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Öznel iyi oluş düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerinin de daha güçlü olduğu saptanmıştır. Psikolojik olarak kendini daha iyi hisseden, çevresine hakimiyet kurabilen ve kişisel gelişimine önem veren öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri daha olumlu yönde şekillenmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının mesleki yönelimlerinin yalnızca akademik başarıya değil, aynı zamanda bireyin duygusal, bilişsel ve sosyal iyilik halini kapsayan daha bütüncül bir psikolojik yapı tarafından da etkilendiğini düşündürmektedir. Öznel iyi oluşun, bireyin mesleki motivasyonunu, öğretme isteğini ve meslekle kurduğu duygusal bağı güçlendirdiği söylenebilir. Bu bulgular öznel iyi oluşun öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim üzerindeki belirleyici rolünü vurgulayan önceki araştırmalarla da paralellik göstermektedir. Deci ve Ryan'ın (2000) öz belirleme kuramı bağlamında ele alındığında, bireyin temel psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasının içsel motivasyonla birlikte mesleki yönelimini olumlu yönde şekillendirdiği söylenebilir. Bu kuramsal çerçevede doğrultusunda öznel iyi oluşun öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimi desteklemesi anlamlıdır. Öğretmenlik gibi yoğun empati, sabır ve özveri gerektiren bir meslekte, bireyin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olması hem mesleki doyumunu hem de öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimi artıracak önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öznel iyi oluş puan ortalamalarına bakıldığında ölçekte “(4) Çoğunlukla Uygun” değerine denk gelmesi sonucunda hareketle, öğretmen adaylarının genel anlamda yaşamdan memnun olmalarının, olumlu duygulara olumsuz duygulardan daha fazla sahip olmalarının ve hem bireysel hem de

mesleki anlamda hayatlarını anlamlı bulduklarının bireye sağladığı kazanımları vurgulayacak şekilde faaliyetler gerçekleştirilebilir.

- Araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğretmen adaylarının öğretmen yeterliği, öğretme motivasyonu, öğrenmeye istekli olma alt boyutları ile öğretmenlik eğilimi genel puanlarında erkek adaylara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu sonucundan hareketle, erkek öğretmen adaylarının bu özelliklerinin daha düşük olma nedeni araştırılarak, erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerini ve mesleki motivasyonlarının geliştirilmesine yönelik grup veya bireysel etkinliklerin gerçekleştirilmesi önerilebilir.
- Araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimin artmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 4. Sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının öğretmenlik eğilimleri öğretmen yeterliği, iletişim ve uyum becerileri ile genel öğretmenlik eğilimi puanlarının diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle, öğretmenlik eğitiminin ilk yıllarında olan öğretmen adayları için mesleğe dair eğilimlerini ve öğretmen yeterliklerini güçlendirecek, iletişim ve uyum becerilerini arttıracak gerekli rehberlik desteği verilmesi sağlanabilir.
- Öznel iyi oluş ile öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunması sonucundan hareketle, öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimlerinin gelişimi için eğitim programı içerisinde gerekli çalışmalar yapılabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma yalnızca ilköğretim matematik öğretmen adayları ile sınırlı tutulmuştur. Eğitim Fakültesi'nin farklı öğretmenlik bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları ile de benzer araştırmalar yapılarak öznel iyi

oluş ve öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim arasındaki ilişki daha kapsamlı biçimde ortaya konabilir.

- Araştırmacılar, üniversitelerdeki öğretmen eğitimi programlarını daha yakından gözlemleyerek, uygulamaya dönük çalışmalar planlayabilir ve öğretmen adaylarının mesleki gelişim süreçlerini bütüncül olarak değerlendirebilir.
- Farklı kültürel, sosyoekonomik ve bölgesel bağlamlara sahip gruplara yapılacak karşılaştırılmalı çalışmalar, öznel iyi oluşun öğretmenlik mesleğine yönelik eğilimleri üzerindeki etkisinin bağlamsal çeşitliliğini ortaya koyabilir.
- Gelecekte yapılacak araştırmalar, öznel iyi oluş ve öğretmenlik mesleğine yönelik eğilim düzeylerinin zaman içinde nasıl değiştiğini inceleyen boylamsal çalışmalarla desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, E., & Öncü, E. (2013). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 407-425
- Akkuş, S. (2022). *Genç Yetişkinlerin Mükemmeliyetçilik ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Öz-Şefkatin Aracı Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 197-212.
- Alkan, M. F. (2018). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 5(1), 13-21.
- Allen, M. (2003). *Eight Questions On Teacher Preparation: What Does The Research Say?*. Education Commission of the States.
- Aydemir, T., & Er, K. O. (2023). The Relationship Between The Altruistic Behaviors and Attitudes Toward The Teaching Profession of Pre-Service Teachers. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 56(3), 1105-1137.
- Aynas, N., & Yar Sevmiş, B. (2024). Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Hazır Oluş Düzeyleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 213-228.
- Balcı Şen, M. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Mutluluk Düzeylerinin Rekreatif Aktivitelere Katılma Durumlarına Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Biswas-Diener, R., Diener, E., & Tamir, M. (2004). The Psychology of Subjective Well-Being. *Daedalus*, 133(2), 18-25.
- Buecker, S., Luhmann, M., Haehner, P., Bühler, J.L., Dapp, L.C., Luciano, E.C. ve Orth, U. (2023). The Development of Subjective Well-Being Across The Life Span: A Meta-Analytic Review of Longitudinal Studies. *Psychological Bulletin*, 149 (7-8), 418.
- Budak, Y., Gündoğdu, Y. B., & Bayraktar, M. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Ahlâki Kimlik Algıları ile Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 1503-1546.
- Campbell, A. (1981). *The Sense of Well-Being in America: Recent Patterns and Trends*. McGraw-Hill.

- Collie, R. J., Shapka, J. D., & Perry, N. E. (2012). School Climate and Social-Emotional Learning: Predicting Teacher Stress, Job Satisfaction and Teaching Efficacy. *Journal of educational psychology, 104*(4), 1189-1204.
- Çevik, N. (2010). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Csikszentmihalyi, M. (2000). *Beyond Boredom and Anxiety: Experiencing Flow In Work and Play*. Jossey-Bass Publishers.
- Csikszentmihalyi, M. (1999). If We Are So Rich, Why Aren't We Happy? *American Psychologist, 54*(10), 821-827.
- Day, C., Kington, A., Stobart, G., & Sammons, P. (2006). The Personal and Professional Selves of Teachers: Stable and Unstable Identities. *British Educational Research Journal, 32*(4), 601-616.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and The Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227-268.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim, 36*(159), 96-111.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin, 95*(3), 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective Well-Being: The Science of Happiness and A Proposal For A National Index. *American Psychologist, 55*(1), 34-43.
- Diener, E. (Ed.). (2009). *The Science of Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*. Springer.
- Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness: Unlocking The Mysteries of Psychological Wealth*. Blackwell Publishing.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New Well-Being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research, 97*, 143-156.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2018). Advances and Open Questions In The Science of Subjective Well-Being. *Collabra: Psychology, 4*(1), 15.
- Diener, E., Oishi, S., & Tay, L. (2018). Advances In Subjective Well-Being Research. *Nature Human Behaviour, 2*(4), 253-260.
- Diener, E., & Ryan, K. (2009). Subjective Well-Being: A General Overview. *South African Journal of Psychology, 39*(4), 391-406.

- Diener, E., & Seligman, M. E. (2002). Very Happy People. *Psychological Science*, 13(1), 81-84.
- Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond Money: Toward An Economy of Well-Being. *Psychological Science in the Public Interest*, 5(1), 1-31.
- Dikbaş, E. (2023). *Okullardaki İnfornel İlişkiler ile Eğitimcilerin Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Dilmaç, B., & Bozgeyikli, H. (2009). Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Olma ve Karar Verme Stillерinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 171-187.
- Dinisman, T. & Ben-Arieh, A. (2016). The Characteristics of Children's Subjective Well-Being. *Social Indicators Research*, 126, 555-569.
- Dönmez, C., & Uslu, S. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Easterlin, R. A. (2001). Income and Happiness: Towards A Unified Theory. *The Economic Journal*, 111(473), 465-484.
- Easterlin, R. A., & O'Connor, K. J. (2022). The Easterlin Paradox. In *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics* (pp. 1-25). Springer International Publishing.
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 139-151.
- Eskicumalı, A. (2005). Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği. Yüksel Özden (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* içinde (s. 1-32). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Fujita, F., Diener, E., & Sandvik, E. (1991). Gender Differences In Negative Affect and Well-Being: The Case For Emotional Intensity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(3), 427-434.
- Gao, F., Li, Y., & Bai, X. (2022). Forgiveness and Subjective Well-Being: A Meta-Analysis Review. *Personality and Individual Differences*, 186, 111350.
- Gencer, N., (Çeviren) (2018). Öznel İyi Oluş: Genel Bir Bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638.
- Genç, M., Çolakoğlu, Ö.M. & Akıncı, M. (2023). Öğretmenlik Eğilimi Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 40-2(2), 45-69.
- Gutек, G. L. (2006). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Gültekin, Y. (2024). *Üniversite Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Hefferon, K., & Boniwell, I. (2011). *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*. McGraw-Hill Education.
- Helliwell, J. F., & Barrington-Leigh, C. P. (2010). Measuring and Understanding Subjective Well-Being. *Canadian Journal of Economics*, 43(3), 729–753.
- Ignico, A., & Gammon, K. (2010). A Longitudinal Study of The Professional Dispositions of Teacher Candidates. *Natural Science*, 2(2), 91-94.
- İşçi, G. (2019). *Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jebb, A.T., Morrison, M., Tay, L. ve Diener, E. (2020). Subjective Well-Being Around The World: Trends and Predictors Across The Life Span. *Psychological science*, 31(3), 293-305.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar Teknikler İlkeler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Katı, Ö. (2020). *Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travmaları ile Dayanıklılık ve Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Katsantonis, I., McLellan, R., & Marquez, J. (2023). Development of Subjective Well-Being and Its Relationship with Self-Esteem In Early Adolescence. *British Journal of Developmental Psychology*, 41(2), 157-171.
- Kesebir, P., & Diener, E. (2008). In Pursuit of Happiness: Empirical Answers to Philosophical Questions. *Perspectives on Psychological Science*, 3(2), 117–125.
- Keyes, C.L. (2005). Mental Illness and/or mental health? Investigating Axioms of The Complete State Model of Health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 539-548.
- Kocaarslan, M. (2014). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 46-55.
- Koç, T. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluşun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kozikoğlu, İ., & Gönülal, H. (2020). The Relationship Between Teachers' Reflective Thinking Tendencies and Their Attitudes Towards Teaching Profession. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 573-589.

- Kumral, İ. (2019). *Hayat Boyu Öğrenme Merkezi (HBOM) Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Yeterlilikleri ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İsmek Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kutlu, N., Gökdere M., & Çakır, R. (2015). Öğretmen Adaylarının Akademik Erteleme Davranışı ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması İncelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1311-1330.
- Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y., & Diener, E. (2004). Unemployment Alters The Set Point for Life Satisfaction. *Psychological Science*, 15(1), 8–13.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The Benefits of Frequent Positive Affect: Does Happiness Lead to Success?. *Psychological Bulletin*, 131(6), 803–855.
- Malkoç, A., & Yalçın, İ. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Dayanıklılık, Sosyal Destek, Başa Çıkma ve İyi-Oluş Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 35-43.
- McCallum, F., & Price, D. (2010). Well Teachers, Well Students. *The Journal of Student Wellbeing*, 4(1), 19-34.
- Martin, L. E., & Mulvihill, T. M. (2017). Voice In Education: Professional Dispositions In Teacher Education. *The Teacher Educator*, 52(3), 173-181.
- Michalos, A. C. (1985). Multiple Discrepancies Theory (MDT). *Social Indicators Research*, 16, 347–413.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. Mayıs 29, 2025 tarihinde https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf adresinden alındı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Ankara. Mayıs 29, 2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı.
- Mpofu, N., & Nthontho, M. (2017). Connecting The Dots: Exploring Dispositions In Teacher Education. *Gender and Behaviour*, 15(4), 10290-10303.
- Muyan Yılık, M. (2017). *Öznel İyi Oluşa Yönelik Bir Model: Sürekli ve Durumluk Umut, Bilişsel Esneklik ve Başa Çıkma Stratejilerinin Rollerini*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is Happy? *Psychological Science*, 6(1), 10–19.

- Oktaş, A. (1991). Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 187-193.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ., & Sezgin, F. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Parvez, M., & Shakir, M. (2013). Attitudes of Prospective Teachers Towards Teaching Profession. *Journal of Education and Practice*, 4(10), 172-178.
- Postholm, M. B. (2012). Teachers' Professional Development: A Theoretical Review. *Educational Research*, 54(4), 405-429.
- Safalı, S. (2020). *Öğretim Elemanlarının Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlığının Farklı Değişkenler Açısından Öznel İyi-Oluşu, Akademik Ertelemeyi ve Akademik Özyeterliği Yordama Gücü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıtaş, S. (2019). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Psikolojik İyi Oluş Halleri, Mesleki Kaygı Düzeyleri ve Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Savahl, S., Casas, F. & Adams, S. (2021). The Structure of Children's Subjective Well-Being. *Frontiers in Psychology*, 12, 650691.
- Scitovsky, T. (1976). *The Joyless Economy: An Inquiry into Human Satisfaction and Consumer Dissatisfaction*. Oxford University Press.
- Sharif, M.A., Mogilner, C. ve Hershfield, H.E. (2021). Having Too Little or Too Much Time Is Linked to Lower Subjective Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 121(4), 933.
- Singh, D.K. & Stoloff, D.L. (2008). Assessment of Teacher Dispositions. *College Student Journal*, 42(4), 1169.
- Skaalvik, E.M. & Skaalvik, S. (2015). Job Satisfaction, Stress and Coping Strategies in The Teaching Profession-What Do Teachers Say?. *International education studies*, 8(3), 181-192.
- Şimşek, A.İ. (2022). *Öğretmen Zihniyeti ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sınıf Öğretmenliği Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezcan, G., & Genç, S. Z. (2015). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Kariyer Planları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(03), 254-263.
- Tezelli, S. & Dilmaç, B. (2021). Öğretmen adaylarında duygusal zekâ, sosyal kaygı ve öznel iyi oluş arasındaki yordayıcı ilişki. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 51-60.

- Topuz, C. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Özgeciliğin Öznel İyi Oluş ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosyalıoğlu, M. B., & Albayrak, A. (2023). Maneviyat ve Ruh Sağlığı: Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, (8), 9-50.
- Tov, W., & Diener, E. (2009). The Well-Being of Nations: Linking Together Trust, Cooperation, and Democracy. Ed Diener (Ed.), *In The Science of Well-Being: The Collected Works of Ed Diener* (pp. 155–173). Springer.
- Truscott, D., & Stenhouse, V. L. (2022). A Mixed-Methods Study of Teacher Dispositions and Culturally Relevant Teaching. *Urban Education*, 57(6), 943-974.
- Tuncer, M., & Dikmen, M. (2018). Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Öz-Yeterlikleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 310-325.
- Turan, M. (2019). *Lisansüstü Öğrencilerin Öznel İyi Oluşunun Bilinçli Farkındalık, Belirsizliğe Karşı Tahammülsüzlük, Ruminasyon ve Kaygı Duyarlılığı ile Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzgöl Dost, M. (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103-111.
- Tuzgöl Dost, M. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 132-143.
- Türkdoğan, T., & Duru, E. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluşun Yordanmasında Temel İhtiyaçların Karşılansının Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2429-2446.
- Türköz, S. & Şahin Kıralp, F. S. (2019). Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş, Algılanan Sosyal Destek ve Kendini Saklama Düzeylerinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2), 51-66.
- Uyanık, G. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Boylamsal Bir Araştırma. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 196-206.
- Uygun, E. (2023). *Üniversite Öğrencilerinde Olumlu Düşünme Becerileri ve Duygusal Öz-Yeterliğin Öznel İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ünal, K., & Akay, C. (2017). Öğretmenlik Mesleği ve Yaşam Boyu Öğrenme: Öğretmen Adayları Penceresinden. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 821-838.
- Yaman, B. (2023). *Öğretmenlerin Örgütsel Adalet Alguları ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisans Eğitim Enstitüsü.
- Yaşar, K. (2015). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Psikolojik Sağlık ve Affetme Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazar, M. (2025). *Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluş, Anlam Anlayışı ve Özerk Benlik İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yerlioğlu, D. (2020). *Öğretim Elemanlarının Öznel İyi Oluş ve İş-Yaşam Dengesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yiğit, R. (2013). Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşu ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(2), 550-560.
- Yıldırım, C. (2020). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği Yenilenmiş Genel Yeterlik Alanlarına İlişkin İnançları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, K., Altınkurt, Y., & Çokluk, Ö. (2011). Developing the Educational Belief Scale: The Validity and Reliability Study. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(1), 343-350.
- Zembat, R., Yılmaz, H., & İlçi Küsmüş, G. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 172-186.
- West, C., Baker, A., Ehrich, J. F., Woodcock, S., Bokosmaty, S., Howard, S. J., & Eady, M. J. (2020). Teacher Disposition Scale (TDS): Construction and Psychometric Validation. *Journal of Further and Higher Education*, 44(2), 185-200.
- Wake, D., & Bunn, G. (2016). Teacher Candidate Dispositions: Perspectives of Professional Expectations. *The Teacher Educator*, 51(1), 33-54.
- Wang, X., Gao, Y., Wang, Q., & Zhang, P. (2024). Relationships Between Self-Efficacy and Teachers' Well-Being In Middle School English Teachers: The Mediating Role of Teaching Satisfaction and Resilience. *Behavioral Sciences*, 14(8), 629.
- Wilson, W. R. (1967). Correlates of Avowed Happiness. *Psychological Bulletin*, 67(4), 294-306.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgiler Formu

Değerli Öğretmen Adayları,

Yüksek lisans tezime veri toplamak amacıyla yaptığım bu araştırmada düşüncelerinize ihtiyaç duymaktayım. Araştırmaya katılımınız gönüllülük esas olup, samimi ve içten yanıtlarınız araştırmanın amacına hizmet etmesi için önemlidir. Okuduğunuz her bir maddeye ilişkin düşüncelerinizi en iyi yansıtan ifadeyi (X) ya da (✓) olarak işaretleyiniz. Verdiğiniz cevapları araştırma dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Ayırdığınız vakit ve sabrınız için teşekkür ederim.

M. Aylin ATASEVER

İlköğretim Matematik Öğretmeni

ZBEÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Sınıf Düzeyiniz: 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf ( )

Mezun Olunan Lise Türü:

Fen Lisesi ( ) Anadolu Lisesi ( ) Mes. ve Tek. Anadolu Lisesi ( ) Diğer ( )

Anne Eğitim Durumu: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Lisans ( )

Baba Eğitim Durumu: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Lisans ( )

Ek 2: Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ)

Ek2: Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ)					
	Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Kısmen Uygun	Çoğunlukla Uygun	Tamamen Uygun
1. Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
2. Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır.	1	2	3	4	5
3. Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.	1	2	3	4	5
4. Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.	1	2	3	4	5
5. Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.	1	2	3	4	5
6. İstedğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.	1	2	3	4	5
7. Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.	1	2	3	4	5
8. Ulaşmak istediğim ideallerim var.	1	2	3	4	5
9. İlgü ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.	1	2	3	4	5
10. Küçük sorunları bile büyütürüm.	1	2	3	4	5
11. Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.	1	2	3	4	5
12. Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
13. Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.	1	2	3	4	5
14. Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.	1	2	3	4	5
15. Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum.	1	2	3	4	5
16. Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
17. Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.	1	2	3	4	5
18. Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.	1	2	3	4	5
19. Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.	1	2	3	4	5
20. Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
21. Kendimi yalnız hissediyorum.	1	2	3	4	5
22. Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.	1	2	3	4	5
23. Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.	1	2	3	4	5
24. Başkalarının mutlu görüdüğü kadar mutlu olmayı isterdim.	1	2	3	4	5
25. Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.	1	2	3	4	5
26. Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.	1	2	3	4	5
27. Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.	1	2	3	4	5
28. Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.	1	2	3	4	5
29. Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.	1	2	3	4	5
30. Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.	1	2	3	4	5
31. İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.	1	2	3	4	5
32. Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntıım var.	1	2	3	4	5
33. Yaşamın zorluklarıyla başetme gücüme güveniyorum.	1	2	3	4	5
34. Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
35. Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.	1	2	3	4	5
36. Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.	1	2	3	4	5
37. Yaşamım başarısızlıklarla dolu.	1	2	3	4	5
38. Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.	1	2	3	4	5
39. Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
40. Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.	1	2	3	4	5
41. Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.	1	2	3	4	5
42. İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.	1	2	3	4	5
43. Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.	1	2	3	4	5
44. Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum.	1	2	3	4	5
45. Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.	1	2	3	4	5
46. Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.	1	2	3	4	5

Ek 3: Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği (ÖEÖ)

Lütfen her bir ifade için, öğretiminizde bu davranışı ne sıklıkta üstleneceğinizi en iyi tanımlayan sayıyı DAİRE içine alınız.

		Hiçbir zaman				Her zaman			
1.	Derslerinde etkili öğretim stratejilerini kullanır.	0	1	2	3	4	5	6	
2.	Öğretmenlik mesleğine gereken şekilde hazırlanılması yaklaşımına sahiptir.	0	1	2	3	4	5	6	
3.	Okulda mesleki profesyonelliğini her zaman etkili bir şekilde sergiler.	0	1	2	3	4	5	6	
4.	Okulda sürekli herkesle etkili bir iş birliği içinde olur.	0	1	2	3	4	5	6	
5.	Derslerinde etkili problem çözme stratejilerini kullanmaya çalışır.	0	1	2	3	4	5	6	
6.	Bütün öğrencilerin birbiriyle kapsamlı bir iletişim ve iş birliği içinde olmaları için çaba sarf eder.	0	1	2	3	4	5	6	
7.	Güçlü sözlü iletişim becerilerine (konuşma ve dinleme) sahiptir.	0	1	2	3	4	5	6	
8.	Öğrencilerine empati ile yaklaşır.	0	1	2	3	4	5	6	
9.	Etkili sınıf yönetimi stratejilerini kullanır.	0	1	2	3	4	5	6	
10.	Öğretim sürecinde neler olup bittiğini ayrıntılı olarak düşünür.	0	1	2	3	4	5	6	
11.	Program dışı etkinliklerin yapılmasına istekli olduğunu gösterir.	0	1	2	3	4	5	6	
12.	Öğrencilerin bireysel farklılıklarına değer verir.	0	1	2	3	4	5	6	
13.	Güçlü yazılı iletişim becerilerine sahiptir.	0	1	2	3	4	5	6	
14.	Güçlü beden dili iletişim becerilerine sahiptir.	0	1	2	3	4	5	6	
15.	Herkese eşit ve adil davranır.	0	1	2	3	4	5	6	
16.	Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerini teşvik eder.	0	1	2	3	4	5	6	
17.	Başkalarından destek ve tavsiye talep eder.	0	1	2	3	4	5	6	
18.	Mesleki öğrenmeleri ve geri bildirimleri uygulamalarına dahil eder.	0	1	2	3	4	5	6	
20.	Öğretme isteği gösterir.	0	1	2	3	4	5	6	
21.	Öğrencilerin öğrenmesi için sorumluluk gösterir.	0	1	2	3	4	5	6	
22.	Öğrencilerin okul ortamındaki rollerini ve sorumluluklarını bilir.	0	1	2	3	4	5	6	
23.	Öğrencilerin öğrenmesine kendini adar.	0	1	2	3	4	5	6	

Ek 4: Ölçeklerin Kullanım İzinleri

< [İçerik] [Sil] [Gönderi] [Açılır Menü]

 Meliha TUZGÖL DOST 27 Ağu
alıcı: ben v

Aylin Hanım merhaba, öznel iyi oluş ölçeği üniversite öğrencilerine uygundur. Araştırma grubunuz uygun görünüyor. Ölçeği ekte gönderiyorum. Başarılar dilerim.

MTD

Aylin Atasever _____ >, 25 Ağu 2024 Paz, 13:43 tarihinde şunu yazdı:
...

 Öznel İyi Oluş Ölçeği.doc
 Doküman

 muratgenc 26 Ağu
alıcı: ben v

...

Merhaba Melahat Aylin Atasever,

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi'nde yayınlanan "Öğretmenlik Eğilimi Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması" adlı ölçeği kullanmanızda herhangi bir sakınca yoktur. Araştırmanızda yazarlarından biri olduğum bu ölçeğin kullanımına izin vermekten memnuniyet duyarım.

Çalışmanızda başarılar dilerim.
Doç. Dr. Murat Genç

Ek 5: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.10.2024-507972

Kurum Kayıt Tarihi ve Sayısı:02.09.2024/489840	Protokol No:788
--	-----------------

03.10.2024

T.C.

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Anket
BAŞLIK:	İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Doç. Dr. Cevat EKER
YARDIMCI ARAŞTIRMACI:	Melahat Aylin ATASEVER
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Şaban ÇELİKOĞLU
Başkan

Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK
Üye

Prof. Dr. Ahmet EFİLOĞLU
Üye

Prof. Dr. Mehmet CURAL
Üye

Doç. Dr. Yücel NAMAL
Üye

Prof. Dr. Tülay KUZLU AYYILDIZ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağatay BÜYÜKUYSAL
Üye
Katılmadı

29.05.2014 Tarih ve 2014/08-13 Sayılı Senato Kararı ile Kabul Edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5319&eD=BSV6UC9Z2V&eS=507972> adresinden yapılabilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Melahat Aylin ATASEVER

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Aldığı Sertifikalar : Özel Eğitim Uygulamaları/ Millî Eğitim Bakanlığı

Akıl ve Zekâ Oyunları Eğitimliği/ Yeditepe Üniversitesi

III. Ulusal Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Öğrenci Kongresi

Uzmanlık Alanı :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü/ İlköğretim Matematik Öğretmenliği	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2018
Y. Lisans	Eğitim Programları ve Öğretim	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2025

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
--------------	------------	-----

Eserler :

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

A1. ....

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1. Atasever, M. A. & Eker, C. (2025). İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluşları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. O. Bilgin (Ed.), *III. Ulusal Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Öğrenci Kongresi, 09-10 Mayıs 2025* içinde (s. 48). Kdz. Ereğli/Zonguldak.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

C1.1. ....

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1. ....

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

D1. ....

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1. ....

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri:

F1. ....

G. Diğer yayınlar: (Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtilmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)